

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Jaanuar 2011 nr 1 (2390) • Tartu ülikooli ajakiri

Selles numbris:

TANEL LAISAAR PÄRJATI KOPSUSIIRDAMISE
EEST MITME TIITLIGA

JULIA LAFFRANQUE SOOVITAB KA VÄLISMAAL
ÕPPIDA

GEENIVARAMU SAI VALMIS

ÜLICOOLI EELARVE ON
ÜLE 2 MILJARDI KROONI

KAHE KOGU VASTASSEIS

Foto: Andres Tennus

Sigrid Sõerunurk

UT peatoimetaja

Viiimasel ülikooli nõukogu istungil tekitas nõukogu liikmetes pahameelt ülikooli kuratooriumi tegevus ja seda mitmes aspektis.

Kuratoorium kui nõuandev kogu andis Tartu ülikooli tegevusele hinnangu. Üldjoontes on kuratooriumi arvates ülikoolil hästi läinud – ülikool on täitnud oma missiooni rahvusülikoolina ning teadustegevus saab vaid kõrgelt hinnata.

Samas viidati õppekvaliteedi devalveerumise ohule, mis tähendab, et ka kuratoorium ei pea õigeks, et vastu võetakse nii suurel hulgal tudengeid kui

praegu. Seetõttu on uute sisseastujate tihedam sõelumine igati tervitatav.

Ja kuigi Taaralinna kohalik leht Tartu Postimees liigitas aasta üheks miinuseks kõrghariduse ja Tartu ülikooli maine allakäigu, siis kuratoorium kiitis ülikooli kõrget esindatust meedias.

Möödunud aasta tõi Tartu ülikooli ajaleheveergudele, raadio- ja teleeetrisse tõesti varasemate aastatega võrreldes sagedamini. Ning kui välja arvata eelkõige üks ääretult kehv bakalaureusetöö, kus olid segamini nii aastasajad kui ka sarnaste nimedega inimesed ajaloost, siis jääb *alma mater* meediast meelde eelkõige arutlustega kõrghariduse, teaduse ja ülikooli juhtimise reformide vajaduse üle.

Loodetavasti üliõpilaste arvu vähenedes ning vaid nutikaimate uute üliõpilaste lisandudes ei kirjuta tudengid kuue samba vahel enam töid, mida lugedes ei teaks, kas nutta või naerda.

Kuigi kuratoorium hindas ülikooli tegevust üldiselt heaks, oli nõukogu kuratooriumi suhtes hulga kriitilisem. Nõukogu liikmed imestasid, miks ei osalenud

kuratooriumi esindaja nõukogu istungil, kui päevakorras oli esitamisel kuratooriumi hinnang.

Enamgi veel – nõukogu liikmed olid nõrkinud, et kuratoorium esitas peaministrile, haridus- ja teadusministrile ning riigikogu kultuurikomisjonile oma seisukoha praegu riigikogus arutamisel oleva TÜ seaduse eelnou kohta, mis lahknub nõukogu seisukohast.

Kaheksa nõukogu liiget tegid veel enne jõulupühi riigikogu kultuurikomisjonile vastava pöördumise, kus juhiti tähelepanu kahe kogu eri seisukohtadele. Küsimus on ülikooli juhtimisreformis ning selles, kui palju võimu on teatud küsimustes uuel nõukogul ja kui palju senatil.

Kahe aasta eest loodud Pedagogicum on ehe näide sellest, mis juhtub, kui ühiselt seatud eesmärkide täitmiseks ei taheta anda piisavalt võimu ja tööriistu.

Kahe aasta möödudes hakatakse justkui otsast peale, ent vahepeal on kulutatud hulga raha ja närve. ☹

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaz 3500. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Tartu, Munga 4 (II k); Tel: 737 5680, 523 1751; e-post: ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Postiaadress: Ülikooli 18, Tartu 50090 • **Vastutav väljaandja:** Illari Lään; **peatoimetaja:** Sigrid Sõerunurk; **toimetajad:** Merilyn Merisalu ja Eve Tisler; **keeletoimetaja:** Marika Kullamaa; **küljendaja:** Margus Nõmm; **fotograafid:** Andres Tennus ja Ove Maidla; **infotoimetaja:** Gea Gorjunova; **Trükk:** Ecoprint • Kõik Universitas Tartuensis avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetust lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegiumi esimees:** Maja Vadi, **liikmed:** Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Riin Kruusenberg, Liina Liiv.

- 5** Seitse Tartu ülikooli teadlast nimetati akadeemikuks.
- 6** Mis on lahti selle ilmaga?
- 8** Geenivaramu sai valmis.
- 12** Persoon
Mitmendat põlve arstiametit pidavat Tanel Laisaart (41), kes eelmisel aastal tegi esimese kopsusiirdamise Eestis, pärjati Postimehe aasta inimese tiitliga, siirdamine ise võitis rahvahääletusel ka Tartu aasta teo 2010 tiitli.
- 17** Tartu tähetorni valmimisest möödus 200 aastat.
- 18** Uuring selgitas, milliseid väärtusi pidas ülikoolipere ülikoolil vajalikuks tulevikus järgida. Kevadel järgnevad arutelud.
- 22** Fookus
Tartu ülikooli tänavune eelarve ületab kahe miljardi krooni piiri (üle 128,8 miljoni euro) ning sisaldab mitmeid esmakordseid muudatusi, nagu kapitalieelarves võimaliku kinnisvaramüügi arvestamine.
- 28** TÜ vilistlane ja Euroopa inimõiguste kohtu kohtunik Julia Laffranque peab mitmekülgse hariduse saamisel oluliseks välismaal õppimist.
- 31** Kasvuhoonegaaside uurimine aitab keskkonda säästa.
- 34** Reisikiri Austraaliast
- 36** Ajalugu
30-kilose seljakotiga 30-kraadises pakases paarkümmend kilomeetrit päevas kusagil Nõukogude Liidu mägedes polnud mingi ekstreemspord, vaid meeldiv ja odav viis talvevaheaega veeta.
- 40** Doktorantide esindaja Kats Kivistik arutleb doktorantide staatuse muutmise üle.
- 42** järelhüüded, juubelid, sünnipäevad, kaitsmised, teated

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 4. veebruaril 2011.

Ülikool ootab tagasisidet töökeskkonna ja tugiüksuste kohta

10.–19. JAANUARINI PALUB PERSONALIOSAKOND ANDA ÜLIKOOLI TÖÖTAJATEL TAGASISIDET OMA TÖÖ JA TÖÖKESKKONNA KOHTA NING TEHA ETTEPANEKUID SELLE PARANDAMISEKS.

Raivo Valk

personalitöö peaspetsialist

Oma arvamust saab avaldada uues küsitlus- ja tagasisidekeskkonnas, link sellele saadetakse töötajatele e-kirjaga. Tagasiside andmine uues keskkonnas on mugav ja lihtne, ankeedi täitmine võtab aega 15 minutit.

Küsitlustulemustega saavad tutvuda ning nende põhjal omi järeldusi teha kõik vastajad, ent eelkõige on tulemused abiks eri tasandi juhtidele, kelle ülesanne on kujundada töökeskkond oma üksuses võimalikult hästi tööd toetavaks. Tagasisidet saab kasutada ka sisendina tulemusvestlustel ning ülikooli arendustegevuste edukuse hindamisel. Nii pole

KÜSITLUSTULEMUSTEGA SAAVAD TUTVUDA NING NENDE PÕHJAL JÄRELDUSI TEHA KÕIK VASTAJAD, ENT EELKÕIGE ON TULEMUSED ABIKS ERI TASANDI JUHTIDELE, KELLE ÜLESANNE ON KUJUNDADA TÖÖKESKKOND OMA ÜKSUSES VÕIMALIKULT HÄSTI TÖÖD TOETAVAKS.

tegu formaalse hindamisega, vaid info kogumise ja vahendamise, mis aitab teha õigeid juhtimisotsuseid.

Kõik tagasisidet andnud saavad küsitluskeskkonnas vaadata kokkuvõtet oma üksuse kohta ning kõrvutada tulemusi lähima võrdlusrühma ning ülikooli koondtulemustega. Kuna uurin-gut hakatakse tegema kord aastas (jaanuaris), lisandub edaspidi võrdlusesse ka üksuse varasem tulemus, nii saab hinnata ajaga toimunud muutusi.

Kogutud andmeid kasutatakse vaid üldistatud kujul. Üheski kokkuvõttes ega analüüsis ei viida kokku vastaja isikut vastuste sisuga. Kui vastajarühmas on alla viie vastaja, siis kokkuvõtet ei koostata.

Uudse küsitluskeskkonna on ülikoolile loonud eFormulari elektroonilise ankeediga tuntust kogunud ettevõtte SD Vision.

Peale selle kogutakse sarnaselt paari varasema aastaga teaduskondade, kolledžite, asutuste ning tugiüksuste valitud esindajatel tagasisidet haldus- ja tugistruktuuri üksuste töö kohta. Selle küsitlusega selgitatakse, kuidas vastavad tugiüksuste tegevus ja teenuste kvaliteet ülikoolisestest koostööpartnerite ootustele ning

kogutakse ettepanekuid, kuidas tööd parandada.

Tagasiside andmine on osa ülikooli tulemuskaardi põhimõtetest lähtuvast tulemusjuhtimise ja -hindamise süsteemist, mida rakendatakse kõigis tugiüksustes ning alates 2011. aastast ka mitmetes teaduskondades ja kolledžites.

Tartu ülikoolis uut, ent paljudes suurorganisatsioonides end hästi õigustanud paindlikku juhtimisvahendit, tulemuskaarti kasutavad algaval aastal usu-, õigus-, arsti-, loodus- ja tehnoloogia- ning majandusteaduskond, samuti Euroopa ja Pärnu kolledž, nimekiri on avatud.

Tulemuskaardil lepitakse kokku teaduskonna/tugiüksuse eesmärgid ja tulemusmõõdikud. Perioodi lõpus toimub kavandatu hindamine, tulemusvestlused ning uute eesmärkide seadmine. Mõlema küsitluse tulemused on tulemuskaardil oluliseks sisendiks.

Tulemusjuhtimise pikaajalisem eesmärk on toetada arengueesmärkide saavutamist, parandada organisatsiooni toimivust ning kujundada töökeskkond, kus kõik töötajad saavad ja tahavad oma tööd teha võimalikult hästi.

Esimesed väarikate ülikooli õppurid said diplomi

22. detsembril said tunnistused esimesed 175 Tartu ülikooli väarikate ülikoolis osalenud teadmishimulist seeniorit. Tunnistuse saamiseks oli tarvis osaleda vähemalt pooltel loengutel.

Väarikate ülikooli projektijuhi Karmel Talli sõnutsi osutusid sügissemestril toimunud kaheksa loengut väga populaarseks. «See-ga on väarikate ülikooli projekti kavas laiendada ning pakkuda kursusi ülikooli regionaalsete esinduste kaudu ka eri maakon-dades.»

Õppijaid oli peamiselt Tartust ja Tartumaalt, kuid samuti Tallin-nast, Harjumaalt, Viljandimaalt ja Võrumaalt. Enamikul osalejatest on kõrgharidus, keskmine vanus oli 70 eluaastat. Vanim õppija oli 84 aastat vana. Loenguid pidasid Tartu ülikooli professorid, teadla-sed ja töötajad.

Väarikate ülikooli 2010/2011. õppeaasta jätkub 4. veebrua-ri, mil kevadsemestri esimese loenguga rahvaloendusest ja rahvastikuküsimustest esineb TÜ emeriitprofessor Ene-Margit Tiit.

Seitse TÜ teadlast valiti akadeemikuks

Detsembri keskel nimetas Eesti teaduste akadeemia kümme uut akadeemikut, kellest seitse on Tartu ülikooli teadlased. Kokku esitati kolmkümmend kandidaati.

Akadeemikuks said TÜ tead-lastest matemaatika alal funktsio-naalanalüüsi professor Eve Oja, energiatehnoloogia alal füüsika-lise keemia professor Enn Lust, ökoloogia alal taimeökoloogia professor Martin Zobel, arstiteaduse alal inimese füsioloogia pro-fessor Eero Vasar, biotehnoloogia alal biotehnoloogia professor Andres Metspalu, psühholoogia alal eksperimentaalpsühholoogia professor Jüri Allik ja ajalooteaduse alal arheoloogia professor Valter Lang.

Kandidaatide esitamise õigus oli akadeemikutel, Eesti ülikoo-lide nõukogudel, haridus- ja teadusministeeriumis teadusasutu-sena registreeritud teadusasutuste teadusnõukogudel, teadusseltsi-del ning loomeliitudel ja -ühen-dustel. Saabunud esildiste alusel registreeris akadeemia juhatus eelpoolnimetatud akadeemiku-kohtadele valimiseks 30 teadlast, kelle seast valiti välja 10. Akadeemiku koht keemia alal jäeti välja kuulutamata.

Professor
Eve Oja

Professor
Enn Lust

Professor
Martin Zobel

Professor
Eero Vasar

Professor
Andres
Metspalu

Professor
Jüri Allik

Professor
Valter Lang

Mis selle ilmaga lahti on?

EESTI ON LUMME UPPUMAS JA SEDA JUBA TEIST TALVE JÄRGEMÕÖDA. VAHEPEALE JÄI SUVI, MIL KUUMAD ILMAD EI TAHTNUD LÕPPEDA.

Villu Päärt

Novaator

«Sel kõigel on sama põhjus,» ütles Tartu ülikooli meteoroloogia ja klimatoloogia dotsent Piia Post TÕ teadusuudiste portaalile Novaator.

Meie kliima määrab ära Põhja-Atlandi ostsillatsioon, ehk see, kuidas muutub õhurõhk Atlandi ookeani põhjaosas Islandi ja Asoori saarte vahel. Põhja-Atlandi ostsillatsioon on kliimasüsteemi omavõnkumine, samasugune nagu El Niño, mida väljendab NAO-indeks. Kui indeks on positiivne, on atmosfääris umbes viie kilomeetri kõrgusel juhtiv õhuvool, millest sõltub õhurõhkkondade liikumine, suunaga läänest itta. Negatiivse indeksi puhul idast läände.

Just negatiivne indeks püsis terve eelmise talve ning seetõttu negatiivne indeks tõi kaasa ülikuumade suve.

«Praegu on see indeks ikka negatiivne. See tähendab hästi palju idasuunalisi, ka kirdest ja kagust tulevaid tuuli, mis toovad Euroopasse rohkem külma ja kuiva õhku,» selgitas Post. Kogu Euroopas erakordselt varane ja lumerohke talv on otseselt selle õhuvoolu süü.

Vastupidistel aastatel, kui õhuvool on peamiselt läänest, jõuab soe ja niiske õhk Atlandilt

Traktor kaevab lahti lumme mattunud Vana Rebala teed ning sinna kinni jäänud autosid.

Foto: Mihkel Maripuu / Postimees / Scanpix

mandrile ning lume asemel sajab siis vihma.

Millega seda Põhja-Atlandi ostsillatsiooni seletada? Posti sõnul ei ole põhjused päris selged. «Eelmisel aastal käisin ühel konverentsil, kus üks ettekanne leidis statistilise seose Päikese aktiivsuse tsüklite ja NAO-indeksi muutuste vahel. Päikese aktiivsus on olnud nüüd madal ning õhuvoolude tsirkulatsioon Euroopas idasuunaline,» rääkis ta.

Siiski peaks suve ja talve puhul õhuvoolude suund veidi muutuma. Tänavu juhtus see korraks vaid oktoobris, kuid juba novembris oli NAO-indeks taas negatiivne.

Põhja-Eesti lumeuputus on Posti sõnul seletatav nn laheefek-

tiga. Soome laht on jäävaba ning merevesi soe.

Põhjatuulega kandub soe veeaur merelt maa kohale ning sajab lumena alla. «Sama nähtus oli eelmisel aastal Lääne-Eesti saartel. Talve algul said Kihnu ja Ruhnu tohutu koguse lund, kuigi seal tavaliselt talvel väga palju lund ei saja.» Kui meri jäätub, peaksid lumesajud vähenema.

Mis saab edasi?

«Keegi ei tea, mis saab edasi,» ütles Post. «NAO-indeksi prognoosid näitavad, et aasta lõpuni peaks see püsima negatiivne, kuid peaks siis minema tasapisi positiivseks. See tooks meile kaasa sula ja vihmad. Aga ennustused on nagu nad on...»

TÜ tudengid teadustööde konkursil edukaimad

2010. aasta riiklikul üliõpilaste teadustööde konkursil pärjatud teadustöödest olid enam kui poolte autoriteks Tartu ülikooli üliõpilased. Ka kaks peapreemiat tuli *alma mater*'isse.

55 000-kroonised peapreemiad pälvisid TÜ üliõpilased Egle Tafenau oma töö «Regionaalpoliitika heaoludefektid konstrueeritud kapitali mudelis»

ja Jüri Reimand konkursitöö «Geenigruppide, võrgustike ja reguloorsete süsteemide funktsionaalne analüüs» eest.

Tunnustuse pälvisid ka nende juhendajad, TÜ ökonomeetria professor Tiit Paas ja bioinformaatika professor Jaak Vilo.

Konkursile laekus rekordarv teadustöid – 35 kõrgkoolist kokku 435 tööd, neist 149 bakalaureuse-,

200 magistri- ja 86 doktoriõppes. Võrreldes varasemate aastatega on oluliselt kasvanud magistr tööde ja veidi ka doktoritööde osakaal. Võrreldes 2001. aastaga, mil konkursi esimest korda korraldati, on osalevate teadustööde arv kasvanud üle seitsme korda.

Traditsiooniliselt moodustasid suure osa kõigist konkursil osalenu test TÜ üliõpilased.

Noore teadlase preemia pälvis TÜ teadlane Bruno Mölder

16. detsembril andis president Toomas Hendrik Ilves Kadriorus üle Vabariigi Presidendi Kultuurirahastu noore teadlase preemia, mille seekord pälvis Tartu ülikooli filosoofia ja semiootika instituudi teoreetilise filosoofia teadur Bruno Mölder.

«Bruno Mölder väärrib tunnustust ka selle poolest, et ta tuli Eestisse tagasi pärast seitset õpinguaastat kokku neljas välismaa tippülikoolis ning rakendab nüüd omandatud teadmisi eesti filosoofide uute põlvkondade õpetamisel. Tema puhul on seega tegemist talentide kojutoomise hea näitega,» märkis Bruno Mölderi noore teadlase preemia kandidaadiks esitanud professor Margit Sutrop oma soovituskirjas.

Mölderi tegevusvaldkonnaks on vaimufilosoofia, mis on üks

analüütilise filosoofia peamistest valdkondadest. Vaimufilosoofia põhiküsimuseks on inimese vaimu ehk psüühika koht maailmas, mida on mõistetud loodusteaduslikust maailmapildist lähtuvalt.

2010. aastal ilmus rahvusvaheliselt hinnatud teaduskirjastuses John Benjamins Publishing Company Bruno Mölderi mahukas

monograafia, kus ta arendab interpretivistlikku positsiooni, esitades selle originaalse versiooni – omistusteooria.

Mölderi monograafia on edasiarendus tema väitekirjast, mille eest anti talle 2008. aastal Konstanzi maakonna parima dissertatsiooni preemia.

TÜ teadusprorektor Kristjan Haller andis endagi panuse geenivaramu valmimisse.

Foto: Andres Tennus

Geenivaramu sai valmis

14. DETSEMBRIL TÄHISTAS TÜ EESTI GEENIVARAMU 50 000 EESTI INIMESE GEENIANDMEID SISALDAVA GEENIPANGA VALMIMIST. SEL PÄEVAL ANDSID VEREPROOVID KA TÜ TEADUSPROREKTOR KRISTJAN HALLER, MINISTRID TÕNIS LUKAS JA HANNO PEVKUR NING HARIDUSMINISTEERIUMI TEADUSOSAKONNA JUHATAJA INDREK REIMAND.

Kuigi geenivaramu juhi, biotehnoloogiaprofessori ja vastse akadeemiku Andres Metspalu sõnul võib öelda, et geenivaramu on nüüd valmis, seisab olulisem töö alles ees. Metspalu kinnitusel on Eesti geenipank unikaalne kogu Euroopas, kuna andmed on kogutud ligi viielt protsendilt Eesti täiskasvanud elanikkonnast. Suhtarvuna on rohkem proove vaid Islandil.

«Teiseks on varamu ühe meetodi järgi kogutud suhteliselt lühikese aja jooksul ja väga hea kvaliteediga, nagu meie kolleegid väidavad. See on taganud selle, et

meid on kaasatud väga paljudesse uuringutesse,» selgitas Metspalu.

Uurimismaterjali jagub kogutud andmete põhjal lähemaks 25 aastaks.

Peale tippteaduse tegijate hulka tõusmise näeb professor varamust ka praktilist kasu – 5–10 aasta pärast on tema hinnangul geeniuuringutest abi arstide igapäevatoös, muu hulgas diagnoosi määramisel. «Geenivaramu suudab maale tuua personaalse meditsiini,» on professor kindel.

Ülikooli teadusprorektor Kristjan Haller tunnustas

geenivaramut tehtud töö eest ja täpsustas, et ülikoolil ei ole palju valdkondi, kus ollakse maailmas tipptegijate hulgas, geeniuuringud on aga kindlasti üks neist.

Teisena rõhutas Haller, et geenivaramu annab suure panuse meie laste ja lastelaste tuleviku heaks. «See on nagu metsa istutamine – tuleviku jaoks.»

Metspalu sõnul on geenivaramul plaanis hakata koos arstiteaduskonnaga korraldama uut el õppekavadel ka doktoriõpet, mis keskenduks näiteks genomikale, biostatistikale jms.

Riiki saab müüa nagu pesuloputusvahendit

Tartu ülikooli korraldatud noorteadlaste populaarteaduslike artiklite konkursi ja 1000-eurose auhinna võitis TÜ majandus- teaduskonna doktorant Andres Kuusik artikliga «Riik kui pesuloputusvahend».

Kuusik, kes on ka üks turunduse lektoreid, tõi oma töös välja, et sarnaselt tasuta tootenäidistele saab turundada ka tervet riiki, korraldades selleks mitmesuguseid üritusi, et kord juba riiki tulnud turisti siia tagasi tulema meelitada.

«Täpselt nagu pesupulbri pakile pannakse külge tasuta

pesuloputusvahendi näidis, mille eesmärk on panna klient edaspidi seda toodet juba ostma, saab sama meetodit kasutada ka riigi kui sihtkoha turundamiseks,» selgitab Kuusik oma artiklis.

Teise koha ja 500 eurot võitis Osnabrücki ülikooli doktorant Martin Aher artikli eest «Semantikud juristidele appi», mis selgitas, kui oluline võib olla sõna «või» eri juriidilistes tekstides.

Kolmanda koha ja 250 eurot võitis TÜ doktorant Argo Aug artikli eest «Haigusi püütakse leida juba hingeõhust», kus

autor selgitas, kuidas kopsuvähile viitavaid markereid püütakse leida väljahingatavast õhust.

TÜ teaduse populariseerimise peaspetsialisti ning žürii liikme Aitel Käpa sõnul oli häid artikleid palju. «Hea meel on, et esindatud olid eri teadusvaldkonnad: keeleteadus, usuteadus, geenitehnoloogia, bioloogia ja arvutiteadus,» ütles Käpp.

Kokku laekus konkursile 57 artiklit. Parimad neist avaldatakse TÜ teadusportaalil Novaator ning ajalehes Postimees. Konkursi teine voor toimub kevadel.

TARTU ÜLIKOOL

LAHTISTE USTE PÄEV ETTEVÕTJAILE 21. jaanuaril kell 10.30–15.00

Seminar teadusmahuka ettevõtluse võimalustest Eestis
Väljapanek Tartu Ülikooli leitudistest
Elukestva õppe kohvik
Loomemajandus Viljandi kultuuriakadeemias

Arendajatele ja ettevõtjale tutvustatakse erinevaid koostöövõimalusi ülikooliga - arenduskeskused, teadusgrupid, leitudiste kasutamine, täiendusõpe. Aidatakse leida sobivaid erialaspetsialiste ning teaduspartnereid, koostada ja läbi viia arendusprojekte ning neile ka rahalist toetust leida.

Registreerumine ja täiendav info: www.ut.ee/ettevotjapaev

Kontakt: Erik Puura, TÜ ettevõtlussuhete ja innovatsiooni juht,
tel 737 4802, 506 9882, e-post: erik.puura@ut.ee

TÜ nõukogu valis eesti kirjanduse professoriks Arne Merilai

TÜ nõukogu valis 17. detsembri istungil eesti kirjanduse professori dotsent Arne Merilai.

Merilai on sündinud 1961. aastal Kohtla-Järvel. Tartu ülikooli lõpetas ta 1984. aastal ning kaitses 1990. aastal samas filosoofiadoktori kraadi. Ta on olnud aastatel 1986–1988 TÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri nooremteadur. 1988–1992 töötas ta Eesti TA keele ja kirjanduse instituudi nooremteadurina.

1992–2001 oli Arne Merilai TÜ eesti kirjanduse õppetooli dotsent ja 2001–2005 teatriteaduse ja kirjandusteooria õppetooli dotsent.

2006. aastast on Arne Merilai töötanud TÜ kultuuriteaduste ja kunstide instituudi kirjandusteooria dotsendina.

Tema peamised uurimisvaldkonnad on kirjandusteooria, poeetika ja pragmapoeetika; eesti luule poeetika; eesti ja võrdlev

kirjandus- ja kultuurilugu ning kirjanduse didaktika.

Arne Merilai sulest on ilmunud 221 teaduslikku publikatsiooni, neist 90 viimase viie aasta jooksul. Dotsent Merilai juhendamisel on kaitsnud 3 doktori-, 7 teadusmagistri- ja 23 bakalaureusetööd.

Ta on avaldanud ka ühe romaani, kaks luulekogu ja ühe näidendi. Arne Merilai on Eesti Kirjanike Liidu liige.

Kuratoorium ja nõukogu on TÜ seaduse osas eri seisukohtadel

TÜ nõukogu osade liikmete hinnangul on ülikooli kuratoorium ületanud oma volitusi, kui saatis 20. oktoobril peaministrile, haridus- ja teadusministrile ning riigikogu kultuurikomisjonile oma seisukoha menetluses oleva TÜ seaduse eelnõu 858 SE kohta.

Nimelt pooldab kuratoorium küll esimees Jüri Raidla sõnul juhtimisviisi, kus praegust kuratooriumi sisuliselt asendama hakkav nõukogu on ülikooli kõrgeim otsustuskogu, ent Raidla hinnangul ei ole tulevasele nõukogule praeguse seaduseelnõu järgi antud piisavalt vahendeid ja tegutsemisvabadust.

Ülikooli nõukogu kaheksa liiget saatsid 22. detsembril omakorda riigikogu kultuurikomis-

jonile pöördumise, kus juhtisid tähelepanu, et kuratooriumi esitatud seisukoht ei ühti ülikooli nõukogu kui kõrgeima otsustuskogu seisukohaga.

Kahe kogu erimeelsused seisnevad peamiselt rektori valimises ja ülikooli põhikirja vastuvõtmises. «Sellega on tekkinud pretsedenditu olukord, kus Tartu ülikooli kuratoorium on teadlikult eiranud Tartu ülikooli tahet ja soove, mis on väljendatud ülikooli nõukogu otsuses,» seisab pöördumises. Kahe kogu seisukohad lahknevad rektori valimise ja põhikirja vastuvõtmise osas.

Ka detsembri nõukogu istungil juhtisid nõukogu liikmed tähelepanu, et kuratooriumi seisukoht ei ühti nõukogu

seisukohaga. Niisamuti ei olnud nõukogu rahul sellega, et nõukogu istungitel ei viibi kuratooriumi esindajat ning et riigikogu koduleheküljel ei olnud TÜ seaduse eelnõu juures lisaks kuratooriumi hinnangule välja toodud nõukogu arvamust.

Nõukogu tegi ettepaneku kutsuda jaanuari nõukokku ka haridus- ja teadusminister.

Jüri Raidla hinnangul kuratoorium oma volitustest üle ei astunud, kuna kõigil isikutel on nii individuaalselt kui ka kollektiivselt õigus teha menetluses olevate seaduseelnõude kohta ettepanekuid.

Kuratoorium ja nõukogu on siiski ühel meelel selles, et ülikooli juhtimist on tarvis reformida.

Sotsiaalmeedia ajastu kollektiivleping

Aleksander Jakobson
TÜ ametiühingu esimees

Eelmise kollektiivlepingu sõlmimise ajal 2000. aastal ei räägitud ega kirjutatud veel midagi sotsiaalmeediast, mille plahvatuslik areng leidis aset lõppenud aastakümnel.

Selle põhjustatud murrangut ning mõju inimkonna arengule on võrreldud tähestiku loomisega, trükipressi leiutamisega Johannes Gutenbergi poolt 1439. aasta paiku ja televisiooni sünniga eelmise sajandi keskel.

Sotsiaalmeedia muudab jätkuvalt väga oluliselt teadmismahukat tööd tegevate asutuste ja inimeste tööel. Teadmismahukas organisatsioonis tuleb aktsepteerida, et elame muutuvate rollide maailmas. Töötajad peavad pidevalt algatama, juhtima ja lõpetama projekte. See nõuab horisontaalset kommunikatsiooni ja eneseorganiseerimist. Asjad pole enam selged ja see, mis oli õige täna, pole seda enam homme.

Õppejõu, teaduri, spetsialisti töö on infoajastul muutunud erakordselt huvitavaks, nad võivad operatiivselt suhelda ükskõik kellega, kes tegeleb sama teemaga mujal maailmas samal ajal. Suheldakse dünaamiliselt ja globaalselt, juurdepääs sotsiaalmeedia vahenditele suurendab töö produktiiv-

Foto: erakogu

sust ja pühendumust.

Kujunevad välja rahvusvahelised nn virtuaalsed meeskonnad, kellest võib olla palju kasu organisatsioonidele, millega liikmed ametlikult seotud on – nad justkui töötaksid ka selle heaks.

Esimesi märke muutustest kajastab ka uus kollektiivleping TÜ ja TÜ ametiühingu vahel, kus lepingupartnerid peavad oluliseks ülikoolisese infovahetuse parandamist ja töötajate aktiivsemat osalemist struktuuriüksusi ja ülikooli tervikuna puudutavate teemade aruteludes.

Lepingus on täpsustatud töötaja ja tööandja kohustused enesetäiendamisel. Töötaja kohustub pidevalt arendama oma tööalaseid teadmisi ja oskusi, osalema koolitustel ja jagama pärast kooli-

tust kolleegidega koolitusmaterjale ja infot. Tööandja kohustub arendama töötajaid regulaarselt ja sihipäraselt, sh pakkuma koolitusi, arendama töötajate tööalast arengut toetavat tugisüsteemi, pakkudes õpetamisoskuste täiendusõpet õppejõududele ja võimalusel toetades rahvusvahelise kogemuse omandamist.

Leping sisaldab muudatusi ka palgakorralduses – nimelt on akadeemiliste ametikohtade puhul eesmärk olla Eestis palgaturu liider ning saavutada professori, dotsendi, lektori ja assistendi/õpetaja keskmiseks kogupalgaks vastavalt 4:3:2 või 1,7 Eesti Vabariigi keskmist töötasu. Selleks, et senisest enam väärtustada doktorikraadi omandamist, peetakse oluliseks, et pärast doktorikraadi kaitsmist suurendatakse akadeemilise töötaja töötasu. Mitteakadeemilistel ametikohtadel on eesmärk maksta Eesti tööjõuturul konkurentsivõimelist tasu.

Kuna tööseadusandlus on muutunud varasemast palju keerukamaks, lepiti kokku, et ülikooli töötajal on õigus kirjalikus vormis volitada enda nimel töölepingut sõlmima ja muutma, sh töölepingu tingimusi läbi rääkima ametiühingu usaldusisikut, juristi või muud isikut.

Kollektiivleping jõustus 13. detsembril ja kehtib ühe aasta. (T)

Möödunud aasta suurimad tunnustused tõi dotsent Tanel Laisaare (vasakul) ja tema meeskonnale 61-aastasele Tartumaa naisele uue kopsu siirdamine oktoobrikuus.

Foto: erakogu

Aasta inimese tiitli tõi elupäästmise

MITMENDAT PÕLVE ARSTIAMETIT PIDAVAT TANEL LAISAART (41), KES EELMISEL AASTAL TEGI ESIMESE KOPSUSIIRDAMISE EESTIS, PÄRJATI POSTIMEHE AASTA INIMESE TIITLIGA, SIIRDAMINE ISE VÕITIS RAHVAHÄÄLETUSEL KA TARTU AASTA TEO 2010 TIITLI.

Merilyn Merisalu

merilyn.merisalu@ut.ee

«**N**iisama ei istu Tanel vist kunagi, vähemalt poole kuust on ta väljakutsevalves, lisaks operatsioonid, töö osakonnas, ambulatoorsed vastuvõttud, õppe-, teadus- ja arendustöö,» kiidab Laisaare head ajaplaneerimisoskust TÜ kliinikumi kopsukliiniku juhataja Rain Jõgi.

Ise jääb Laisaar, kes on TÜ-s ka dotsent, oma saavutustest rääkides tagasihoidlikuks ja tunneb hoopis muret, et kõige tegemiseks on aega vähevõitu. Intervjuudki UT-le annab mees olukorras, kus kohe pärast diktofoni kinnivajutamist tuleb tagasi operatsioonisaali tötata.

«Ma leian küll, et võiks veel palju tõhusamalt aega sättida, aga ilmselt ei jõua 24 tundi järjest ülimalt efektiivne ka olla,» tunnistab mees, kel on hunt Kriimsilma kombel palju ameteid ja kohustusi. Tegelik arstitöö on üks asi, seoses kopsusiirdamiste algusega on administratiivset tööd, sealhulgas paberimajandust haigekassaga,

aga kordades juurde tulnud.

Töökohustuste selline suurenemine võtab aega ära ka artiklite kirjutamiselt ja teadustöö tegemiselt. Küll ilmus hiljuti Laisaarel koostöös kahe kolleegiga Eesti Arsti 96-leheküljeline erinumber kopsuvähi teemal. «See peaks olema päris hea õppematerjal üliõpilastele ja huvitav lugeda ka kolleegidele, kes on teistelt erialadelt,» tunneb arst rõõmu, et kirjatöö pole päris unarusse jäänud.

TAHAKS ROHKEM ÕPETADA

Kuigi tööd on palju ja aega vähe, võiks Laisaare arvates õppetöö maht tudengitega hoopis suureneda. Töö arstiteaduse üliõpilastega käib küll üsna pidevalt, aga aasta-aastalt näeb neid rindkerekirurgia osakonnas üha vähem.

«Seoses hindamissüsteemi muutustega on ka tudengitel torakaalkirurgia haiglatunde vähemaks jäänud. Nüüd on seda kokku kaks loengut ja kaks-kolm praktikumi. Selliste teadmistega tulebki neil hiljem hakkama saada,» räägib Laisaar ja lisab, et kuigi suuremate meditsiinialade-

ga on neil raske ülikoolis aja pärast n-ö võidelda, on ka tudengite endi tagasiside see, et eriala võiks praegusest rohkem tutvustada.

Tulevikku ju rindkerekirurgia Eestis on, seda eriti pärast eelmise aasta oktoobrit, mil TÜ kliinikumis toimus esimene Eesti kopsusiirdamine. Kunagi kümme aastat tagasi välja käidud mõtte kallal on viimased kolm aastat palju tööd tehtud ning Tartu arstid käisid ühe patsiendiga juba 2008. aastal Viini ülikooli haiglas oma esimest sedalaadi operatsiooni tegemas.

Tegelikuses on siin tööpõld üsna lai, sest lisaks rindkerekirurgile on kopsusiirdamise juures vaja küllaltki palju mitmesuguste erialade spetsialiste, kes peavad oma osa väga hästi tundma. Operatsioonisaalis vajalike inimeste üleslugemisel võib mõnel juhul isegi kahe käe sõrmedest väheks jääda. Ja kui veel üles lugeda need inimesed, kes patsiendi või doonororganiga enne ja pärast lõikust tegelevad, võib lugemine sootuks sassi minna.

Pulmonoloog, siirdamiskoordinaatoreid, intensiivraviarste, anesthesioloog, infektsionis-

te, õdesid ja teisi kirurge üles lugedes tähendab Laisaar mitu korda, et kopsusiirdamise õnnestumiseks on nad kõik vähemalt sama olulised kui tema. Ja kuna ka järelravi on äärmiselt oluline, ei lõppe nimekirja ainult nende meedikutega.

PIKK JA KEERULINE KOPSUSIIRDAMINE

«Siirdamine ise on kuus kuni kaheksa tundi kestev operatsioon, mis tuleb nii meie kui ka patsiendi jaoks nagu välg selgest taevast – kui doonororgan tekib, siis tuleb kohe lõikusele minna,» seletab arst. Sellele järgnev taastus- ja hoolderavi, mille hüvanguks töötavad peale arstide ja füsioterapeutide veel labor ja apteek, võib kesta isegi patsiendi terve ülejäänud elu.

Siiski ei ole tegelikkus nii masendav. Kui mingeid tüsistusi ei teki, võib kopsusiirdamise läbi teinud inimene probleemideta oma tavalist elu elada. «Päris füüsilise töö tegijat temast kohe küll ei saa, aga suurema osa igapäevaelu asjadega peaks ta kindlasti hakkama saama,» räägib Laisaar opereeritutest.

Kuna kopsusiirdamine ootab patsienti ees juhul, kui see on ühel hetkel tema ainus ravivõimalus, on elukvaliteedi muutus pärast õnnestunud operatsiooni kardinaalne. Varem hingamisaparaadi külge aheldatud kopsuhaigete seisund võib uue organi sobimisel paraneda nii palju, et saadakse tööle naasta ja ka sporti teha. «Siirdatud haigetele korraldatakse isegi olümpiamänge,» on Laisaar ühes varasemas intervjuus kinnitanud.

Postimees valis aasta inimeseks 2010 Tanel Laisaare.

Foto: Priit Simson / Postimees / Scanpix

Nii võib Laisaare koos suure siirdamismeeskonnaga tehtud tööd julgelt nimetada kui mitte elupäästmiseks, siis igatahes elu pikendamiseks ja parandamiseks küll. Kuigi maailmas tehakse taolisi lõikusi umbkaudu 3000 aastas, pole Laisaare arvates maailmas tõenäoliselt ühtegi teist nii väikese rahvaarvuga riiki kui Eesti, kus tehakse sedavõrd keerulist operatsiooni.

TAGASIHOIDLIK AASTA INIMENE

Küllap just neid tõsiasju silmas pidades valis ajaleht Postimees aasta inimeseks 2010 just Tanel Laisaare. Mees ise peab isiklikust tiitlist hoopis olulisemaks seda, et nii sai positiivset meediakaja terve kohalik meditsiinikultuur.

«Kindlasti on Eestis kümneid, ehk isegi sadu inimesi, kes seda tiitlit rohkem väärikusid ja meditsiinis tehakse iga päev suuri

tegusid, mis väärikusid tunnustamist,» lausub arst. Eesti meditsiin on tema sõnul üldiselt väga heal tasemel ning muu maailma ees ei ole häbenenud midagi.

Viimasel ajal on materiaaltehnoloogiline pool kohalikes kliinikutes tunduvalt ajakohastunud ning tohtrite endi heaks räägib fakt, et paljud meie arstid on teretulnud paljudes maailma tipphaiglates. «Aga võib-olla pole arstid ise meediakajast väga huvitatud, meie ülesanne on ju lihtsalt võimalikult hästi inimesi ravida, mitte sellest kõigile rääkida,» tunnustab Laisaar, miks suur osa suurtest tegudest kajastamata jääb.

Inimeste ravimine on mehel endal peaaegu et veres, sest peres on arste omajagu. «Mu mõlemad vanemad on arstid, isa oli samuti kopsukirurg, vahepeal töötas ta küll pikka aega üldkirurgias, aga lõpuks jõudis ikka kopsukirurg-

giasse tagasi,» jutustab Laisaar, kes on isaga haiglas ka aastakese koos töötanud. Ka tema vanaisa oli kopsuarst ning suguvõsas on tohtreid olnud mitmeid.

Just kopsudega tegelemise peale Laisaar ise alguses ei mõelnudki. Veel üsna keskkooli lõpus ei teadnud ta täpselt, kuhu läheb või mida tegema hakkab. «Min-geid erilisi andeid ega huviseid mul ka ei olnud, et kuhugi mujale minna,» naljatab mees ise päri-likusfaktorile lisaks.

Nii jõudiski noormees Tartu ülikooli arstiteaduskonda ja planeeris selle kirurgina lõpetada. Et isa samal ajal just üldkirurgia osakonnas töötas, liikusid ka poja mõtted selles suunas, teine variant oli lastekirurgia. Saatus viis ta üldinternatuuri ajal aga kopsukliinikusse, kuhu tollane paarast ta ka jääma meelitas.

«Sellest peale on mind igal pool ka kopsuarstiks tituleeritud, kuigi tegelikult olen ma rindkerekirurg. Aga küllap on inimestel niimoodi lihtsam aru saada, millega ma tegelen,» arvab Laisaar nüüd ega kahetse oma erialavalikut.

Õppimise eesmärgil on ta käinud ka mitmetes välisriikides ja tunnustatud meditsiinikeskustes, et lühema aja jooksul rohkem näha ja kogeda. «Just alguses, kui ma torakaalkirurgiasse tulin, olin mitu kuud Saksamaal, et üldse baas alla saada ja palju operatsioone näha,» räägib mees, kes on käinud end täiendamas ka näiteks Austria, Soome ja Rootsi haiglates.

Rain Jõgi, Laisaare kolleeg ja sõber, on temaga nii mitugi välisreisi teinud ja kinnitab, et kui

töösajad kõrvale jätta, ei ole paremat reisikaaslast võimalik ette kujutada. Küllap annaksid nii tema kui ka mitmed teised lähedased Laisaarele eduka kopsusiirdamise kõrval aasta inimese tiitli hoopis muude saavutuste eest.

VABA AEG PERE JA SPORDI NIMEL

«Inimesena on Tanel soe, südame-lik ja perekeskne ning suurepära- ne logistik. Võib öhtusöögi jook- sul kaks korda lipsti ära käia. Viia enne põhirooga poiss jalkatreenni ja tuua enne magustoitu tüdruk ratsutamast ära,» ütleb Jõgi ja li- sab, et vabal ajal võib teda leida ka golfi või bridži mängimast. «Aga kust see vaba aeg tuleb, seda on raske mõista.»

Vaba aega näpistab Laisaar oma tööaja kõrvalt eelkõige just perele mõeldes. «Olen viimasel ajal ikka püüdnud nii, et katsun kella viiest töölt ära tulla ja 4aas- tase tütre lasteaiast ära tuua. Ja kodus mitte tööd teha, kuigi ega see viimane alati väga võimalik ei ole,» jutustab mees.

Õnneks ei vaja pere vanemad

lapsed, Miina Härma koolis käiv poeg ja Treffneri gümnaasiumis õppiv tütar väga palju abistamist. Abikaasa, kellega juba ülikooli ajal kokku saadi, saab perega suuremas osas ise hakkama ning pereisal on nii rohkem aega tööle keskenduda või võimalusel eel- mainitud hobidega tegeleda.

«Nii golf kui ka bridž aitavad tööst lõõgastuda, aga samal ajal on nad ka hea ajutreening,» räägib Laisaar ja muigab, et kuigi ta on kogu aeg lootnud, et golfis on kirurgilisest täpsusest kasu, ei ole see vist siiski nii. Tegu olevat siiski täiesti teistsuguse alaga ning et 18 raja läbimiseks kulub tunde, on tegelikkuses selle mängu jaoks raske aega leida.

Sel lumerikkal talvel on päeva- sed vabad hetked kulunud hoopis suusatamisele, mis on aastaid unaruses olnud. Tartu aasta teo 2010 tiitliomanikul Laisaarel on nimelt plaanis teha lähiajal veel üks suur tegu, ehk osaleda Tartu maratonil. «Ega see 63 kilomeet- rit naljaasi ole. Maratonil on ka lühem distants, aga ma mõtlen, et kui juba, siis juba!» ☺

Marget Savisaar,
TÜ kliinikumi arst-õppejõud
pulmonoloogia erialal

Taneliga töötan koos alates oma esimestest tööpäevast kopsukli- nikus. Olgugi, et ta ise väidab, et on üsna kannatamatu, võin kinnitada, et tegelikult maldab ta oodata küll. Küllap on elu teda õpetanud, et õige aeg

saabub, kuid ikka sellele, kes ei oota käed rüpes. Nii alustab ta tasapisi pinnasondeerimisega (otsib mõttekaaslasi), koostab tegevuskava (see on tal alati olemas lähi- ja pikemaks pers- pektiiviks ning üllatuseks on ka midagi juba paberile pandud) ja on vaikimisi teejuhiks (vaatab, et keegi reelt maha ei pudeneks ja et tulemus saaks hea kõige paremas tähenduses).

Ülikool tänas tuutoreid nende panuse eest õppetöösse

ESMAKORDSELT TÄNAS ÜLIKOOI ÕPPEOSAKOND PIDULIKULT TUUTOREID JA ÕPPEKORRALDUSE SEPTSIALISTE NING ANDIS ÜLE TUDENGITE TAGASISIDEKÜSITLUSELE VASTANUTE VAHEL VÄLJA LOOSITUD AUHINNAD.

Eve Tisler

eve.tisler@ut.ee

9. detsembril toimus Korp! Rotalias TÕ õppeosakonna tänuüritus, mille eesmärk oli teadvustada üliõpilaste aktiivsuse tähtsust ülikooli ja eriti õpetegevuse arendamisel. Samuti taheti näidata, et ülikool arvestab üliõpilaste tagasisidega ning et seda on väga vaja.

Kohale kutsuti kõik 101 tuutorit, kes läbisid 2010 aastal tuutorite koolitusprogrammi ning neile anti pidulikult üle tuutori-tunnistus.

Kõnega esinesid õppeprorektor Martin Hallik, õppekorralduse spetsialist Liina Seinberg ning rahvusvahelise õppe peaspetsialist Ülle Tensing.

Tuutorite esindajana võttis sõna arstiteaduskonna tudeng Andreas Elme, kes läks koolitusele oma enda tuutori eeskujuga järgides ning innustas ka teisi endale järglasi otsima.

Tuutorite vajalikkusest ülikoo-

Õppeosakonna tänuüritusel valitses pidulik meeleolu, tuutoritel oli tunnustuse üle hea meel.

Foto: Ove Maidla

li sisseelamisel ja õpingute edukal alustamisel rääkis oma kogemuse põhjal esmakurslane Sirlu Saar. «Tänu tuutoritele on mul hea meel olla TÕ esimese kursuse tudeng,» sõnas Saar.

Tänavusele 101 tuutorile lisaks oleks ülikool vajanud veel 30 tuutorit. Seepärast pani LOTE õppeprodekaan Mart Noorma

naljakate sõnade, aga tõsise mõttega neile südamele: «Tuutorid, palun paljunege!»

TÕ õppeosakonnal on 2011. aastal plaanis alustada laiemat diskussiooni, et üliõpilased mõistaksid paremini oma rolli ja võimalusi ülikoolis. Samuti jätkatakse tänuürituste korraldamist. ☺

22. detsembril 2010. aastal selgitab tähetorni renoveerija, Tartu Ehituse finantsdirektor Aado Kivi rektor Alar Karisele (taustal), miks läksid restaureerimistööd planeeritust kallimaks.

16. detsembril tõsteti saja aasta vanune teleskoop Zeiss tähetorni tagasi. Tõstuki abil torni tõstetud teleskoobi toru aitab paika tõsta ülevalt Andres Juur, alt Fredrik Punga.

Rektor Grindel (paremal, Riho Kütsari esituses) nõuab ülikooli ja tähetorni arhitektilt Johann Wilhelm Krauselt (Tanel Jonase esituses,) aru, miks läks ehitusmeistril tähetorni ehitamine planeeritust kallimaks. Margus Kasterpalu lavastatud näitemäng taaselustas arutelusid, mis peeti 22. detsembril 1810. aastal, kui ehitaja andis ülikoolile üle vastvalminud tähetorni.

Pärast efektselt tuleetendust uudistas tähetorni ligikaudu 350 huvilist. Suurejoonelisemad pidustused on planeeritud korraldada tänava 27. aprillil, mil tähetorn on lisaks uuele kuuele saanud ka moodsa sisustuse. Tähetorni restaureerimist toetab Euroopa regionaalarengu fond.

Väärtuste uuring annab suuna edasisteks aruteludeks

NOVEMBRIS TOIMUNUD ÜLIKOOLI VÄÄRTUSTE UURINGUST SELGUS, ET ÜLIKOOLI TÖÖTAJATEL JA TUDENGITE ESINDAJATEL ON PIGEM ÜHTSEM ARUSAAM VÄÄRTUSTEST, MILLEST ÜLIKOOL VÕIKS TULEVIKUS LÄHTUDA, KUI PILT TÄNASEST ORGANISATSIOONIST.

Maarja Dahl

sisekommunikatsiooni
peaspetsialist

Üleülikoolilisest uuringust, kus vastajad said väljendada oma arusaama ülikooli praegustest ning tulevikus soovitatavatest väärtustest, ilmnes, et sõnad, mida märgiti enim tulevikus soovitava organisatsiooni kirjeldamiseks, said hinnangupunktide alusel kõrgema tulemuse kui praegust ülikooli kirjeldavad sõnad. Seega ollakse ülikooli soovitava tulevikupildi osas üksmeelsemad, kui praeguse organisatsiooni iseloomustamisel.

Uuringu tulemuste kohaselt võiks töötajate arvates ülikoolis rohkem tähelepanu pöörata järgmistele väärtustele: tegevusele orienteeritus, ühtsus ideedes ja käitumises, töötajate kaasamine, meeskonnatöö, tiptase, avatus ja vaimsus. Väärtused, mis võrreldes soovitud tulevikupildiga saavad praegu liiga palju tähelepanu, on seotus kolleegidega, pikaajaline

kogemus ja traditsioon. Väärtused, mida tuleks säilitada, on koostöö, teadmised, teaduspõhisus, pühendumus ning tulemus.

Ülikooli põhiväärtuste töörühma liige professor Maaja Vadi rõhutas, et ühistes väärtustes kokkuleppimise peamise etapina korraldatakse kevadsemestril eri üksustes arutelud, mille aluseks on uuringu tulemused. «Grupiarutelude käigus hakkame täpsustama uuringu tulemuste sisu ning mõtestama uuringus esile tulnud sõnu ülikooli kontekstis,» selgitas ta.

JÄRELDUSED

Valitud uuringumethodika kohaselt grupeeruvad väärtused juhtväärtusteks. Personaalsete juhtväärtustena hindavad ülikooli töötajad ja üliõpilased kõige kõrgemalt sünergiat, korda ning koostööd. Vastajate hinnangul peaks samadest juhtväärtustest lähtuma ülikool ka tulevikus. Praeguse nelja peaaegu võrdselt hinnatud juhtväärtusena nähakse tulemust, kuuluvust, sünergiat ja

korda. Neist kuuluvuse osas soovitakse näha olulist vähenemist, sünergia osas olulist tõusu.

Tulemusi saab tõlgendada selliselt, et töötajad peavad mõistlikuks, et ülikoolis võiks tulevikus vähem tähelepanu pöörata traditsioonide järgimisele ja turvatundele. Senisest enam võiks tähelepanu pöörata eneseanalüüsile ja -arengule, tervikpildi nägemisele, asjade mõistmisele ja mõtestamisele ning erinevuste aktsepteerimisele. Organisatsioon peaks hindama iga üksikisiku unikaalsust ja panust, mis teenib eesmärki ja terviktulemust.

Vadi sõnul tuleb see tõlgendus ülikooli sees läbi rääkida: «Arutelude käigus tuleks lähtuda ülikooli eesmärkidest, vaadata, millised väärtused neid toetavad ning kui kaugel on praegused väärtused soovitatavatest.»

Vadi hinnangul on uuringu tulemused üldjoontes kooskõlas teiste ülikooli väärtusi selgitanud uuringute tulemustega. Juhtimise kursuse läbinud loodus- ja tehnoloogiateaduskonna doktorant

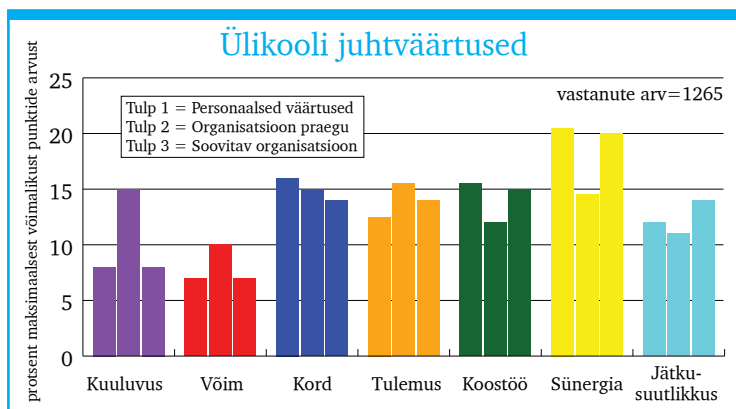
Janno Torop toob näitena välja, et koostöö on väärtus, mis esines doktorantide uurimistöös raames tehtud intervjuudes pea alati positiivsete meenutuste kontekstis. Samuti selgus Toropi sõnul töötajaid küsitledes, et töötajad ootavad ülikoolilt iga indiviidi panuse väärtustamist.

UURINGU METOODIKA

Väärtuste uuringu korraldas ülikoolis arengufirma Implement Baltic, kes kasutas Hollandi firma Core Commit väljatöötatud töövahendit, mis omakorda baseerub Clare W. Graves'i spiraalse arengu teoorial (www.clarewgraves.com).

Välja saadeti 3601 ankeeti, millest täideti korrektselt 1265. Iga vastaja sai ka ülevaate oma personaalsetest väärtustest. Sellise vastanute hulga (35%) puhul võib tulemusi arengufirma esindaja Mati Söödi kinnitusele pidada piisavalt esinduslikuks.

Vastajatelt laekus tagasisidet, et etteantud sõnade vahel oli raske valida. See oli metoodiliselt kavandatud, et sõnad ei olnud lahti seletatud, vaid vastajatel tuli neid ise tõlgendada. Küsimustikus

asendati mitmeid äriettevõttele omaseid mõisteid akadeemilisele keskkonnale sobivamatega, siiski jäi asenduste hulk piiratuks, et säilitada uuringu valiidsus.

Vadi sõnul tuleb organisatsiooni väärtuste uurimisel kasutada teistsugust lähenemist kui näiteks rahvuskultuuride väärtuste analüüsil. «Häid tööriistu organisatsiooni põhiväärtustega tegelemiseks on vähe, seega olid ülikooli jaoks valikud piiratud. Hollandi ettevõtte pakutatavat meetodit saaks küll Eesti konteksti paremini kohandada, kuid see on väga ajamahukas. Praegusel kujul andis uuring meile orientiirid, millega edasi töötada.»

Uuring kaardistas töötajate personaalseid ning ülikooli praegusi ja soovitavaid väärtusi. Ülikooli põhiväärtuste akadeemilise juhtkogu esimees professor Jaanus Harro peab tulemustes olulisemaks just nende aspektide vahelisi suhteid, mitte niivõrd absoluutarve.

Tulemustest selgus, et sihtrühmade – akadeemiliste ja mitteakadeemiliste töötajate, töötajate ja tudengite ning juhtide ja töötajate – hinnangutes olid mõningad, kuid mitte olulised erinevused. (U)

Lisainfo uuringu kohta on ülikooli siseveebis.

Graves'i väärtuste süsteem

Juhtväärtuseks nimetab Graves väärtuste gruppi, mis motiveerib ning juhib inimeste käitumist. Juhtväärtuste liialdatud kasutamine võtab inimestelt ja organisatsioonilt asjata energiat. Graves'i mudel koosneb järgmistest juhtväärtustest:

ellujäämine, turvalisus/kuuluvus, energia ja võim, kord, edu/tulemus, koostöö, sünergia ning jätkusuutlik maailm – neist esimene on organisatsioonide uuringust välja jäetud.

Näiteks juhtväärtus «koostöö» hõlmab sotsiaalsust, empa-

tilisust, kaasamist, selle negatiivne pool on liigne paindlikkus ja aeglus. Juhtväärtus «sünergia» tähendab teadmiste ja kogemuste orienteeritust ning süsteemset mõtlemist, selle ületähtsustamine toob aga kaasa analüüsiga liialdamise.

Vastsed audoktorid. Vasakult Uppsala ülikooli emeriit-professor Lars Oreland, Ohio ülikooli professor William J. Mitsch, Ungari Eötvös Lorándi ülikooli professor Vilmos Voigt, Helsingi ülikooli farmakoloogia ja toksikoloogia professor Pekka Topias Männistö ja akadeemik Jaan Einasto.

Aktusel anti üle ka Tartu ülikooli rahvusmõtte auhind, mis tänavu pälvis kirjanik Mats Traat. Žürii oli oma valikul tänavu väga üksmeelne. Rektori ja auhinnakomisjoni esimehe Alar Karise sõnul on Mats Traat oma isiku ja kirjutatud sõnaga kujunenud üheks eesti rahvustunde ja üldise kultuuripildi olulisemaks mõjutajaks.

Rahvusmõtte auhind antakse inimesele, kes on oma loominguga silmapaistvalt edendanud Eesti riiklikku ja rahvuslikku eneseteadvust. Laureaat saab auhinna-ks Ilmamaa kirjastuse «Eesti mõtteloo» sarja 50 köidet ning klaasist taiese. Tänavu anti auhind välja seitsmendat korda.

Aktusel promoveeriti doktoriks rekordiliselt 103 doktoriväitekirja kaitsnut. Doktorioppe lõpetajate arv on aasta aastalt suurenenud, mille eest rektor tunnustas nii vastseid kraadiomanikke kui ka nende juhendajaid, ent märkis, et Eesti vajab veelgi rohkem doktorikraadiga lõpetajaid.

Tõrvikrongkäik rahvusülikooli aastapäeval 1. detsembril 2010.

2. detsembril andis TÜ sihtasutus TÜ ajaloo muuseumi valges saalis üle 2010. a sügissemestri stipendiume ja preemiaid ligi miljoni krooni eest. Stipendiume või preemiaid kogusummas 901 400 krooni sai kokku 64 inimest. Stipendiaatide nimesid vaata UT, detsember 2010 või TÜ SA koduleheküljelt.

TÜ ajaloo muuseumi valges saalis toimunud vastuvõtul aastapäevakülalistele aitasid torti lahti lõigata vastsetl doktoriks promoveeritud Darja Lavõgina ja rektor Alar Karis.

Planeeritav kinnisvara müük paisutas eelarvet miljonites eurodes

TARTU ÜLIKOOI TÄNAVUNE EELARVE ÜLETAB KAHE MILJARDI KROONI PIIRI (ÜLE 128,8 MILJONI EURO) NING SISALDAB MITMEID ESMAKORDSEID MUUDATUSI, NAGU KAPITALIEELARVES VÕIMALIKU KINNISVARAMÜÜGIGA ARVESTAMINE.

Sigrid Söerunurk
sigrid.soerunurk@ut.ee

Finantsjuht Taimo Saani sõnusti on esmakordne vähemalt tema ametiaja jooksul seegi, et eelarvesse tuli teha kolm olulist täiendust alles eelarve esimese ja teise lugemise vahel. Kui esimene neist oli ootuspärane – seotud Türi kolledži tasemeõppe liikumisega looduse- ja tehnoloogiateaduskonda, siis kaks ülejäänut oleksid võinud finantsjuhi sõnusti eelarvesse lisanduda ka märgatavalt varem.

Üks kõnealune muudatus oli kantsler Andres Liinati ettepanek suurendada kapitalieelarvet kinnisvaramüügi arvelt 1,93 miljoni euro võrra ja tõukefondide laekumise arvelt 7 miljoni euro võrra. «See ongi rahaliselt kõige suurem muudatus,» märkis Saan.

«Varasematel aastatel ei ole ülikooli kinnisvara müügi summasid kapitalieelarves nii suurtes mahtudes planeerinud. Esimest korda on ülikool kinnitanud põhitegevuseks mittevajaliku

vara nimekirja (nõukogu otsus, veebruar 2010 – SS),» selgitas kantsler Andres Liinat ning möönis, et 2011. aasta eelarve on seetõttu tõesti teistsugune.

Kantsler on aga veendunud, et ülikoolil õnnestub kinnisvara planeeritud mahus (40 miljonit krooni) müüa. «See on realistlik, maksimumplaan oli isegi suurem (70 miljonit krooni – SS).»

Kinnisvaramüügi nimekirjas on kuus objekti, millele on tellitud hindamisaktid. Osade objektide vastu on Liinati kinnitusel potentsiaalsed ostjad juba huvi tundnud.

Esimesena läheb realiseerimisele Pühajärve ääres asuv nn valitsuse residents, mille kohta nõukogu võttis vastu ka vastava otsuse. Kõikide müükide puhul on lõplik sõna öelda ülikooli nõukogul.

Teine finantsjuhi nimetatud eelarve täiendusettepanek tuli kaheksalt nõukogu liikmelt. Nimelt kirjutas üheksa loodus- ja tehnoloogiateaduskonna instituudi juhti (neist kaheksa TÜ

nõukogu liikmed) kirja rektorile ja eelarvekomisjoni esimehele seoses teaduse sihtfinantseerimise rahaga, millest 29% läheb ülikooli infrastruktuuri ülalpidamiseks. Ülikooli nõukogu on eelmise aasta augustikuu otsusega määranud, et teaduskonna eksperimentaalsetele uurimisrühmadele läheb sellest 14% ja ülikooli üldfondi 15%.

Kirjas toodud argumentide alusel tegi rektoraat ettepaneku tõsta 14 protsenti 16-le, mis kroonides väljendades tähendab üldfondile kolme miljoni krooni suurust vähemlaekumist (191 000 eurot). Detsembri istungil kiitis nõukogu ettepaneku heaks, ent kiri tõi välja ka mitmed senini lahendamata probleemid, nagu uute ehitiste kasutuselevõtuga kaasnevad suuremad kulud, mis on instituutide kanda.

Niisamuti kerkis esile igipõlne tüliõun, kus probleemiks on teaduslepingute pealt makstava üldkululõivu suurus.

Saani hinnangul peaks üldkululõiv olema 29% asemel 40%.

Finantsjuht Taimo Saan

Foto: Ove Maidla

Väidetavalt on mujal Euroopas 40 protsendiline üldkululõivu määr tavaline. Kas see on nii, Taimo Saan?

Oleks mõistlik, et kui sõlmitakse teadusleping näiteks ühe miljoni krooni peale, siis laias laastus 400 000 krooni läheks selle lepingu kulude katteks. Ülikoolide rahastamise skeeme on erinevaid. Skeemid, kus mõõdetakse üldfondi panustamist, töötavad väga hästi Ameerika Ühendriikides, Inglismaal ja Hollandis. Ülejäänud kontinentaal-Euroopas maksab riik tihti ülikooli kõik halduskulud kinni ja kui ülikool teenib juurde, on see neile lisaraha. Meil ei ole riigiga ühtegi baaslepingut. Ülikool sõlmib riigiga riikliku koolitustellimuse (RKT) lepingu, erinevaid teaduslepinguid ja kõikide nende pealt peab ülikool rahastama haldus- ja tugistruktuuri, ehitama ning toe-

tama spordi- ja kultuuritegevust.

Ameerikas on tihti kaudseteks kuludeks suunatav raha sama suur kui põhitegevuseks planeeritav raha. Kui näiteks ameerika teadlane tahab sõlmida lepingut, mille maht on üks miljon USA dollarit, läheb leping meie mõistes teadusarendusosakonda, kus lepingusse kirjutatakse teine miljon juurde ning ulatatakse lepingupartnerile. Selle üle, mis hinnaga leping sõlmitakse, ei otsusta teadlane.

Kui suured on Tartu ülikooliga sõlmitavates teaduslepingutes üldkululõivu määrad?

Väga väikesed. Ainsad kohad, kus määrad on suuremad, on Euroopa komisjoniga sõlmitavates lepingutes. Näiteks seitsmendas raamprogrammis on kaudsete kulude osa lausa 60%, mis on reaalne tase.

Kuidas tasakaalustasite ettepaneku tõsta eksperimentaalsetele uurimiserühmadele arvestatud üldkululõivu määra 16 protsendile?

Suurendatud on kinnisvara müüki 100 000 euro võrra (1,5 miljonit krooni), finantstulusid on suurendatud 16 000 euro ehk üle 200 000 krooni võrra ja riikliku koolitustellimuse maht on planeeritud natuke suuremaks – 500 miljonit krooni, mis on umbes miljoni võrra suurem.

Ülikooli eelarve on tänava oluliselt suurem kui eelmisel aastal. Millest see kasv tuleneb?

Kõige suurem kasv, mida Tartu ülikool planeerib, on tõukefondidest – Euroopa Liidu programmi- de raha. Krooni väljenduses loodame me tõukefondidest saada ca 100 miljonit krooni, ehk ligi 7 miljonit eurot. See tõstab eelarve mahtu 2011. aastal ligi 8%.

Mis programmidega on tegu?

Infrastruktuuri programmidega ja programmidega, mis puudutavad uue aparatuuri soetamist teaduskondades. Seal on kasv laias laastus 100 miljonit krooni.

Kaks eelarverida on veel olulise kasvuga – teaduslepingud, mida ülikool tahab sõlmida välismaiste juriidiliste isikutega. Kui 2010 oli vastav eelarverida 79, siis järgmisel aastal 91,6 miljonit krooni.

Üks oluline kasv – 10 miljonit krooni – on residentide koolituses, kuna residentide on rohkem. Valdav osa sellest läheb residentide palgaks.

Kas mõned eelarveread on ka sellised, kus kulused on võrreldes eelmise aastaga kokku hoitud?

Teaduskonnad planeerivad end ise, sealsete meetmete rakendamise vajaduse kohta teevad teaduskonnad ise otsused. Haldus- ja tugistruktuuriüksustele läks eelarve planeerimisel välja korraldus saada hakkama 4% vähema rahaga. Olulise osa haldus- ja tugistruktuuriüksuste juures see nii toimuski. Kolmes üksuses on erandlikult kasvud. Kommunikatsiooniosakonnas on kasv seotud turundus- ja kommunikatsioonitegevuste keskse planeerimisega.

Välissuhete osakonnas nimetati eelmisel aastal ametisse esindaja Soomes.

Personaliosakonnas on kasv seotud rakenduskava eesmärkide täitmisega.

Kui vaadata, kus on kõige rohkem kokku hoitud, siis teadus-arendusosakonnas on kokku hoitud 8,8%, õppeosakonnas 8,6%, kantseleis 8,4% ja avatud ülikooli keskuses 7%. Kinnisvaraosakonnas vähenesid tegevuskulud lausa 40%. Need on suuremad vähenemised.

Kuna tõukefondidest eri projektide rahastamine kasvab, siis akadeemilise pere eelarve suureneb. Haldus- ja tugistruktuurid tõmbavad koomale. Selline on tegelik pilt.

Keskmine palgatase on ülikoolis ka majandussurutise tingimusteski pigem jäänud samaks või vähehaaval suurenenud ning ülikooli keskmine palk on suurem riigi keskmisest.

Milline on järgmiste aastate prognoos?

2010. aastal ülikool ei tõstnud palku, vaid langetas palgaastmete miinimummäärasid 6. astmel 6%, 7. astmel 7%, 8. – 8%, 9. – 9% ja 10. – 10%. Ülikooli töötajatega ei kohustatud töölepinguid ümber sõlmima, kuid üksikutel juhtudel seda tehti.

Personaliosakond on planeerinud, et 2011. aastal tõlgitakse palgad kroonidest eurodeks ja midagi rohkemat palkadega ei toimu, aga nagu näitab praktika, siis keskmine palk võib tõusta 1–2%.

Kuni aastani 2008 oli ülikooli keskmine palk 20–26% kõrgem riigi keskmisest. 2009 tuli masu ja ka ülikoolis kärbiti, aga tulude langus oli ülikoolis väiksem kui kogu riigis. Palgatõus oli 2009. aastal varasemate aastatega võrreldes väiksem – 16 300 kroonilt 16 600 kroonini.

Ülikoolis on praktika, et palkade kallale minnakse viimaseks. Minagi olen veendunud, et ülikooli väärtuslikem vara on inimesed. Kui võrrelda palkade ja tööjõukulude osakaalu eri riikide ülikoolides, siis meil moodustavad tööjõukulud laias laastus 50 protsenti kogu kuludest, arenenud riikide ülikoolides 60–70%. Meilgi peaksid inimeste palgad kasvama kiiremini kui teised kuulartiklid. On loogiline, et ülikool peaks selles suunas liikuma.

Ütlesite eelarve arutamisel nõukogus, et ülikoolil on nüüd tõesti raha laenamisel lagi käes. Jah, sel aastal on meil planeeritud laenata 84 miljonit krooni ehk 5,4 miljonit eurot ja aastani 2015

ei ole planeeritud rohkem laenu võtta. Lagi on käes selles mõttes, et seni võetud laene on ülikool võimeline tagasi maksma oma tegevustuludest, eeldades, et mingit katastroofi ei toimu.

Kui lisaks 5,4 miljonile eurole suurendaksime laenukoormust veel järgnevatelgi aastatel, läheb ülikooli laenuportfell nii suureks, et me ei suuda enam laenu oma tegevustuludest tagasi maksta, vaid peaksime võlgade maksmiseks võtma uue laenu. See on tüüpiline olukord suurtes omavalitsustes.

Pärast tänavust laenu on ülikool piiri peal – suudame oma laenu ise tagasi maksta ning ei teki olukorda, kus ülikool on sisuliselt panga lõa otsas.

Mille jaoks need 5,4 miljonit eurot laenatakse?

Täies mahus finantseeritakse sotsiaal- ja haridusteaduskonna hoone (Lossi 36) ja vana keemiahoone (Jakobi 2) remonti – need on põhilised objektid. Füüsikumi, Narva kolledži ja siirdemedit-siinikeskuse ehitamisele tuleb Euroopa tõukefondidest olulises osas tuge, ülikooli kaasrahastuse osa tuleb laenust.

Seega pole aastani 2015 ülikoolil plaanis lisalaenu võtta?

Aastatel 2012 ja 2013 ülikool laenu ei plaani võtta, aga ma arvan, et 2014 tuleb selleks surve. Kui rääkida aastatest 2012 ja 2013, siis on uute hoonete ehitus ja suuremate investeeringute rahastamine võimalik ainult kahest allikast: kinnisvara müügist ja rahastamisest väljastpoolt ülikooli – näiteks CO₂ kvootidest, riigilt

või tõukefondidest. Ülikooli loodusmuuseum saab kesk-konnainvesteeringute keskuselt rahastust 90 protsendi ulatuses, kogu pakett on 30 miljonit krooni ning 3 miljonit krooni on ülikoolil endal vaja kinnisvara müügi tuludest juurde panna (vastava otsuse tegi nõukogu detsembristungil – SS).

Kui tuleb ettepanek esitada rahastuse taotlus, kus omafinantseeringumäär on 10%, siis võtab ülikool selle tõsiselt kaalumisele. Aga suuri objekte saab ülikool oma rahast finantseerida vaid kinnisvara müügist.

Kas otsus võtta teaduskondadelt RKT täitmata kohtadelt raha ära ja jaotada see teaduskondade vahel vastavalt strateegiliselt olulistele erialadele, oli tänavuses eelarves esmakordne?

Jah, see raha jaotati osadele erialadele finantsiliselt rasket olukorda tekitavate põhjuste kõrvaldamiseks. RKT lepingus on sellisele

rahale katte leidmine keeruline.

Kõige rohkem läks raha sel moel germaani, romaani ja slaavi filoloogiale – kaks miljonit krooni.

Seega võib ülikool sisuliselt matemaatikute raha viipekeele-tõlkidele ümber jagada?

Jah, ministeerium on kinnitanud, et ülikool võib seda teha. Kui võtta matemaatikud taas näiteks, siis praegu sai ülikoolis kokku lepitud, et 80% kasutamata RKT raha läheb ikka matemaatikutele ja ainult 20% jaotatakse ümber. See samm on oluline, aga teaduskondadele mitte laastav. See määrati ära ülikooli augustikuu nõukogu otsuses.

Matemaatika- informaatikateaduskonnalt võeti kõige rohkem – üks miljon krooni, ent 400 000 anti tagasi, seega netokahjum ei ole nii suur, aga tulemusena võidab filosoofiateaduskond.

Esikaane foto:

Elmo Riig / Sakala / Scanpix

ÜLIKOOLI PÕHITEGEVUSEKS MITTEVAJALIK VARA

Ülikooli nõukogu kinnitas 2010. aasta veebruaris ülikooli põhitegevuseks mittevajaliku kinnisvara nimekirja, millest 2011. aastal võõrandatavad objektid võiksid kantsler Andres Liinati ettepanekul olla järgmised:

- Pühajärve residents Otepää vallas
- Korterid Tartu linnas
- Nooruse 9 Tartus
- Tähe 4a korpus Tartus
- Salme 1b Tartus
- Tiigi 78/89 Tartus

Ülikooli tänavusse eelarvesse planeeriti nende objektide võõrandamisest laekuvat tulu ligikaudu 2,5 miljonit eurot (40 miljonit krooni).

Investeeringumissioonid ja -võimalused

Kantsler Andres Liinati hinnangul ületavad ülikooli struktuuriüksuste investeeringumissioonid ja -vajadused võimalusi aastani 2015 ligikaudu 350 miljoni krooniga.

Kõrge prioriteetsusega ehk põhitegevusega otseselt seotud investeeringuobjektidest on muu hulgas TÜ raamatukogu renoveerimine, Pärnu kolledži laiendus, Näituse 2 õppehoone remont, Vanemuise 46 peale-

ehitus, peahoone lifti ehitus ja remont, vana anatoomikumi renoveerimine jmt. Rahalisi vahendeid nendeks töödeks pole.

Kantsler näeb sarnaselt finantsjuht Taimo Saaniga peamiselt kahte võimalust leida raha ülikooli enda vahenditest: müüa põhitegevuseks mittevajalik vara või otsida võimalusi väliskapitali kaasamiseks.

Ent kolmandaks rõhutab Liinat ka vajadust vähendada

tegevuskulusid, eelkõige vara ja ruumide kasutamise seonduvaid kulusid, mis peaks andma lõpuks üldfondi kaudu panuse kapitalieelarvesse.

«Ka kõigi ülikooli investeeringumissioonide realiseerimisel ei suuda me oluliselt parandada oma pinnakasutuse efektiivsust. Vastav näitaja on meil teadupärast oluliselt kehvem kui võrdlus-ülikoolidel,» selgitas Liinat.

Majandustudengid o

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Majandusteaduskonna tudengid löid õppejõudude juhatusel eelmisel õppeaastal oma turundusklubi, kus vabatahtlikkuse põhimõttel kooli ajal töökogemusi omandada.

Turunduse õppetooli juhataja ja lektori Andres Kuusiku sõnul oli mõte, et tudengitel võiks olla võimalus ülikoolis õppimise ajal turundusega ka praktiliselt tegeleda, ammu päevakorral. Majandusteaduskonna enda turundamisse üliõpilaste kaasamine ei tundunud aga piisavalt atraktiivne.

«Idee seisis riuilil, kuni sattusin kokku Emajõe Suveteatri juhi Andres Dvinjaninoviga, kes rääkis, et tal puudub turundusini-

mene ja mina rääkisin, et meil on turundusnimesi palju, kuid teha pole midagi,» rääkis Kuusik klubi sünnist. Suveteatri projektist saigi tudengite esimene proovikivi.

TÄHTIS ON JUHENDAMINE

Kuusiku ning teiste turunduse õppejõudude, Marge Seppo ja Tanel Mehise eestvõttel hakati koos käima iga kahe nädala tagant, et asju ühiselt arutada. Nii bakalaureuse- kui ka magistriastme tudengid said end koos proovile panna. Eri rühmad said turundada eri etendusi, lisaks tehti teatrile ka Facebooki keskkonda oma leht, kus infot levitada.

Esimesel tegevusaastal tehti lisaks suurele teatriprojektile tööd ka ülikooli heaks. Üks rühm tudengeid korraldas semiootika osakonnale rahvusvahelise uuringu nende ühe tasulise õppekava

nõudluse kohta.

Turundusklubi ise toimib siiani vabatahtlikkuse alusel. Raha tudengid oma abi eest ei küsi, hoopis tähtsam on projektide kaudu saadav kogemus. Kuusiku kinnitusel on see hea võimalus midagi oma elulookirjeldusse kirjutada ja see võib tööturule sisenemisel hiljem mõne lisavõimaluse või plusspunkti tuua.

Majandustudengi Alo Lillese sõnul on juba kooli ajal saadavad kogemused suure väärtusega. «Hea on teada, mida turundustöö endast reaalselt kujutab. Et kui lõpetad kooli ja lähed spetsialistina tööle, ei eelda sa, et sulle antakse miljon krooni ainult ribareklaami tellimiseks, vaid tead, et tegelikult on väga palju väikesi asju, millele tuleb mõelda,» ütles ta.

Nii on projektide kirjutamise

mandavad kogemusi

Foto: Sille Annuk / Postimees / Scampix

Turundusklubi esimene töö oli aidata Emajõe Suveteatrit, kelle repertuaaris oli eelmisel suvel näiteks lavastus «Põrgupõhja uus vanapagan». Fotol on suveteatri näitlejad tekstiproovis.

ja raha taotlemise kõrval vaja mõelda veel meediaväljundite loomisele ja kasutamisele (kodulehed, reklaamartiklid, veebiportalid jne), programmide koostamisele ja uurimisele, kellele ja kui palju need asjad üldse huvi võiks pakkuda.

«Selline administratiivtöö oma väikeste pisiasjadega võib üsna palju aega röövida, aga on siiski väga oluline,» seletas Lilles ja lisas, et praegu on hea, et veel kogemusteta tudengitel on seltsiks vanemad ja targemad õppejõud, kes neid juhendada ja suunata oskavad.

TEGEMIST JAGUB

Sel õppeaastal on turundusest huvitatud üliõpilaste hulk veel suurem kui eelmisel ja ka projekte, millega tegeleda, on juurde tulnud. Üks juhendajatest, Marge

Seppo, leidis oma teises töökohas Antoniuse Gildis mitu võimalust, kus tudengeid rakendada. Omaette töörühmad on ka Küüni tänava kaubahalli uue kontseptsiooni leidmiseks ja Tartu kutsehariduskeskuse portaali firstjob.ee keskkonna arendamiseks.

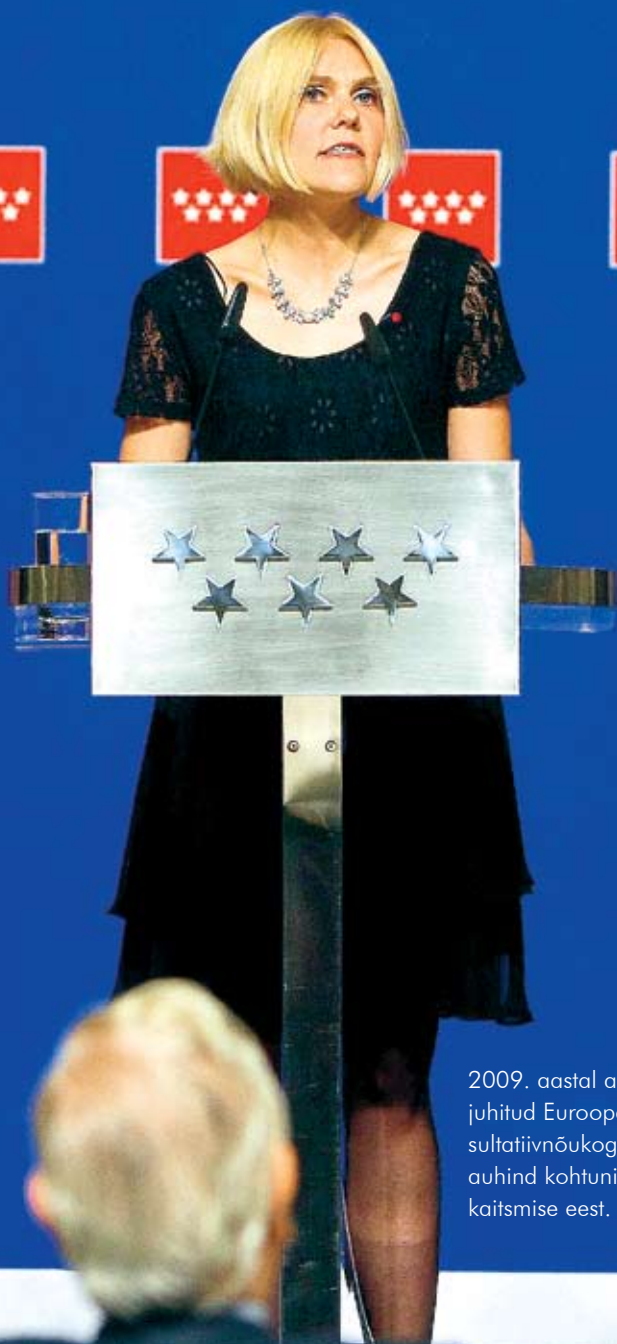
Lisaks on turundusklubis ka raamatumüügitiim, mis keskendub majandusteaduskonna õppejõudude koostatud ja eelmisel aastal välja antud õpiku «Teadlik turundus» reklaamile ja müümisele. «See ei ole Southwesterni stiilis ükselt uksele käimine, vaid ikka teistmoodi töö,» tõi Lilles võrdluseks tuntud USA raamatumüügiketi töö.

Lillose sõnul on hea ka see, et korraka võib tegeleda mitme eriilmelise projektiga. «Kui tegeleda kogu aeg ainult ühe projektiga, ei oska võib-olla oma teemast

kaugemale mõelda. Turunduses peaks olema rohkem loovust ja tuleb kasuks, kui saad eri kogemusi eri valdkondades, nii MTÜ-de kui ka selgelt kasumile suunatud asutustega töötades,» rääkis tudeng.

Andres Kuusik lubas, et uuel aastal jätkatakse kindlasti kaubahalli, Antoniuse Gildi ja raamatumüügi projektidega. Tulevikus on turundusklubil plaanis hakata tegelema Tartu linnamuuseumi ja Alatskivi lossi turundusega.

«Tõenäoliselt on projektid jätkuvalt seotud eelkõige mingi kultuurivaldkonnaga, kus turundusnimesi ja -eelarvet napib. Päris tavalistele ettevõtetele ei tahaks tasuta teenust pakkuma hakata – kui just ei teki midagi erakordselt huvitavat, nagu seda on näiteks kaubahalli projekt,» ütles Kuusik. ☹

2009. aastal anti Julia Laffranque'i juhitud Euroopa kohtunike konsultatiivnõukogule rahvusvaheline auhind kohtunike sõltumatuse kaitsmise eest. Hetk tseremoonialt.

Foto: erakogu

Kohtunik Julia Laffranque: õppige nii kodu- kui ka välismaal

JAANUARIS EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHTU KOHTUNIKUNA TÖÖD ALUSTANUD JULIA LAFFRANQUE ON UHKE SELLE ÜLE, ET TA ON TARTU ÜLIKOOI VILISTLANE, KUID PEAB MITMEKÜLGSE HARIDUSE SAAMISEL OLULISEKS KA ÕPPIMIST VÄLISÜLIKOOULIDES.

Kristjan Pihl
ajakiri@ut.ee

Üliõpilased iseloomustasid avaliku õiguse dotsenti Julia Laffranque'i Tartu ülikooli õigusteaduskonna Aasta Nägu 2010 aukirjal järgmiselt: «Tegemist on õppejõu ja naisterahvaga, kes lihtsalt jõuab uskumatult palju ja hoolimata oma noorusest on ta juba nii palju saavutanud. Ta on aastate jooksul oma tööde ja tegemistega olnud paljudele eeskujuks. Temast kiirgab positiivsust ja heatahtlikkust.»

Tegelikult ongi Laffranque mitmeski mõttes eriline jurist. Esiteks on värske Euroopa inimõiguste kohtu kohtunik üks silmapaistvama karjääriga naisi Eesti õigusmaastikul.

2009. aastal anti tema juhitud Euroopa kohtunike konsultatiivnõukogule rahvusvaheline auhind kohtunike sõltumatuse kaitsmise eest. Sihtasutuse Justice in the World poolt välja antava tunnustuse tähtsust õigusteaduse

valdkonnas on raske ülehinnata, seda on võrreldud näiteks Nobeli preemiaga.

Teiseks eristab teda enamikest ametivendadest ja -õdedest kirglik armastus teatri vastu. Ülikooli õigusteaduskonda astudes jäi lapsepõlves alguse saanud näitlejatee küll pooleli, kuid nüüd tegeleb ta taas oma vana hobiga ja on juba mitmendat hooaega Vilde teatris harrastusnäitleja.

Naine ise usub, et paus tuli kasuks. «Kui oleksin õpingute kõrvalt teatrit edasi teinud, poleks minust ilmselt kunagi kohtunikku saanud,» tõdeb Laffranque.

«Ülikoolis õppides olin täielikult juurast sisse võetud. See aga nõudis teatud asjadest loobumist.»

Ehkki pühendumus õigusala pole vähenenud, oskab ta nüüd aega töö, pere ja hobi vahel paremini jagada. Pealegi, nagu kooliteatri juhendaja kord ütles, «kes on teatriga kokku loodud, see jõuab varem või hiljem selle juurde tagasi». Ja nii läkski.

Kuid miks otsustas Julia Laffranque omal ajal ikkagi Tartu

ülikooli juurat õppima minna? «Loominguline ja pragmaatiline pool on minus kogu elu võidelnud, mistõttu oli erialavalikut keeruline teha,» tunnistab ta.

Lõplik otsus sai teoks USA-s, kus ta õppis keskkooli eelviimases klassis vahetusõpilasena. Kui kooliaasta lõpus toimunud rahvusvaheliste suhete seminar äratas Laffranque'is huvi diplomaatia vastu, oli valik TÜ-i õigusteaduskonna kasuks tehtud.

Laffranque tunneb heameelt selle üle, et temal õnnestus õiguslaseid tarkusi omandada veel ülikooli peahoones. Ligi neljasaja aasta pikkune traditsioon on ka mainekate ülikoolide kõrval tõsiseltvõetav vanus ning kuus sammast on sellele vääriliks sümboliks, kõlab mitmetes Euroopa ülikoolides tudeerinud Laffranque'i põhjendus.

Huvi rahvusvahelise kõrghariduse vastu viis teda õppima Saksamaale nii põhistuudiumi, magistrantuuri kui ka doktorantuuri ajaks, viimase raames täiendas ta end ka Itaalias Euroopa Ülikool-

Instituudi juures. Esimene minek polnud kerge, sest Laffranque'i sõnul arvati miskipärast tol ajal, et välisülikoolides õppimine lükkab edasi ülikooli lõpetamise Tartus, mistõttu jäädakse Eesti tööturule hiljaks.

«Tegelikult avas see mulle hoopis uusi uksi, sest Euroopa õiguses polnud Eestis veel ühtegi teist magistrtrit,» märgib ta, lisades, et välisülikoolis õppimise eelis seisneb juba selleski, et tagasi koju tulles tundub õppimine väga lihtne – kõik on ju eesti keeles!

«Paraku on reaalsus, et Eestis on ühele kitsale erialavaldkonnale heal juhul paar-kolm õppejõudu, samas kui välisülikoolides avaneb võimalus kuulata erinevate maailmatasemel professorite loenguid,» jätkab ta põhjendamist. «Sellist võimalust tuleks kasutada.»

Kuid õppimist kõrgkoolis

tuleks kindlasti alustada Eestis, et omandada põhiteadmised emakeeles ja ülikoolimaailma koduselt sisse elada.

Kodustest lektoritest meenub Laffranque'ile esimesena avaliku õiguse professor Raul Narits. Et tema ained olid vaid esimesel ja viimasel kursusel, kehtis tema kohta ütlus «mullast oled sa võetud – mullaks pead sa saama». Hiljem sai professorist Laffranque'i doktoritöö juhendaja.

Kui Laffranque kolmandal kursusel justiitsministeeriumisse tööle läks, said mitmetest õppejõududest tema head kolleegid – näiteks tolleaegne justiitsminister professor Paul Varul ja rahvusvahelise õiguse osakonna juhataja professor Heiki Pisuke. Ministeeriumis kehtinud reeglit, et kõiki töökaaslasi tuleb sinatada, oli tudengineiul raske järgida

ning nii rääkis ta professoritega töö kuni ülikooli lõpetamiseni kolmandas isikus.

Ülikooli ajal liitus Julia Laffranque korporatsiooniga *Filiae Patriae*, mistõttu suhtlusringi tuli juurde huvitavaid inimesi ka teistelt erialadelt.

Enne *alma mater*'isse naasmist mitmetes kõrgkoolides juuraaineid lugenud Laffranque peab koduülikoolis õpetamist südameasjaks. Samas on see ka omajagu keeruline ülesanne. Tema hinnangul on üks asi mõne konkreetse juhtumiga kohtus tegeleda, hoopis teistmoodi on aga õigusala üldisemalt hoomata, nii et sa suudaks seda ka teistele edasi anda.

Hoolimata sellest, et järgmised üheksa aastat elab ja töötab Julia Laffranque Prantsusmaal, lubas ta, et ei jää Tartu ülikoolile võõraks. ☹

JULIA LAFFRANQUE

- Sündinud 25. juulil 1974. aastal Tartus
- Abielus Prantsuse juristi Rodolphe Laffranque'iga, kaksikutest poegade Oscar Helmuti ja Tobias Louis' ema.
- Lõpetas 1997. aastal TÜ õigusteaduskonna bakalaureusekraadiga.
- 1994–1995 õppis vahetusüliõpilasena Hamburgi ülikoolis.
- 1998 kaitses magistrikraadi Münsteri Westfaleni Wilhelmi ülikooli õigusteaduskonnas (*summa cum laude*).
- Doktorantuuri raames täiendas end Kieli ülikoolis ja Euroopa Ülikool-Instituudis Firenzes.
- 2003. aastal kaitses Tartu ülikooli õigusteaduskonnas doktorikraadi.
- 1996–2004 töötas justiitsministeeriumis Euroopa Liidu õiguse talituse juhataja ja hiljem ase-kantslerina
- Alates 2004. aastast töötab Eesti Vabariigi riigikohtunikuna (alates käesolevast aastast teenisussuhe ajutiselt peatatud).
- Alates 2006. aastast töötab Tartu ülikooli õigusteaduskonna Euroopa Liidu õiguse dotsendina.
- 2008–2010 oli Euroopa nõukogu kohtunike konsultatiivnõukogu president.
- Alates 2004. aastast Eesti Euroopa õiguse ühenduse president.
- Alates 2011. aastast töötab Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtunikuna.

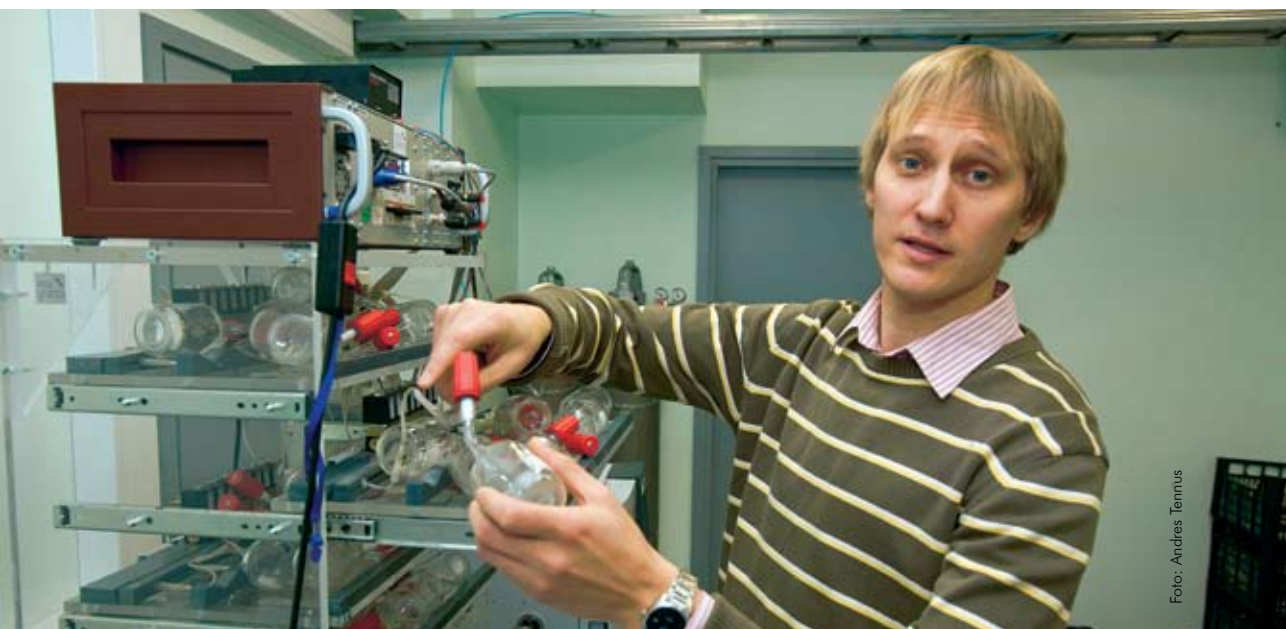

Foto: Andres Tennus

Gaaside mõõtmine säästab kliimat

KAIDO SOOSAAR MÕÖTIS DOKTORITÖÖ RAAMES KASVUHOONEGAASIDE EMISSIOONI ERI TÜÜPI EESTI MAASTIKES NING OTSIS SELLE SEOSEID KESKKONNAPARAMEETRITEGA. SELGUS, ET KÕIGE OHTLIKUMA POTENTSIAALIGA ON VÄETATUD PÕLLUD JA KUIVENDATUD MADALSOOD EELKÕIGE SOOJADEL JA KUIVEMATEL PERIOODIDEL.

Eve Tisler

eve.tisler@ut.ee

Kliima soojenemist mõjutavaid tegureid on palju uuritud. Viimastel aastakümnetel on välja selgitatud, et kasvuhoonegaaside kontsentratsiooni suurenemine atmosfääris on oluline kliima soojenemise põhjus.

Doktoritöö raames uuris autor kolme kasvuhoonegaasi –

süsihappegaasi (CO_2), metaani (CH_4) ja lämmastikdioksiidi (N_2O) sisaldust Eesti maastike muldades. Nende kolme gaasi sisaldus atmosfääris on viimasel ajal järsult suurenenud ning mõjutab seetõttu oluliselt kliima soojenemist.

Lämmastikdioksiid ehk naeru-gaas on teisest kahest gaasist keskkonnale kõige ohtlikum, olles 296 korda tugevama kiirgusbilanssi mõjutava toimega kui CO_2 . Klii-

mamuutusi uuriva teadusasutuse IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) andmetel moodustab N_2O kuni 5% kogu globaalse soojenemise potentsiaalid ja selle sisaldus atmosfääris suureneb 0,3 % aastas.

Nii piirkondlike kui ka globaalsete kasvuhoonegaaside kvootide määramisel on oluline mõista, kuidas erinevad looduslikud ja inimtekkelised tegurid mõjutavad kasvuhoonegaaside teket.

Soosaare doktoritöö raames koguti esmakordselt suur kogus andmeid kasvuhoonegaaside emiteerumise kohta Eesti maastikes ja analüüsi neid. See sai võimalikuks kaks aastat tagasi, kui TÜ geograafia osakond ostis gaaskromatograafi, millega on võimalik korraga analüüsida suurt kogust gaasiproove. Enne seda saadeti kõik gaasiproovid Saksamaale, mis piiras oluliselt proovide mahtu ja tulemuste kiirust.

METAANI TARBIVAD MIKROOBID

Väitekirjas analüüsitud maastike mullad on jagatud automorfseteks ja hüdro-morfseteks. Automorfsetel on mullad, kus põhjavesi paikneb sügaval. Sellised mullad kujunevad tavaliselt kõrgema koha peal ning vesi ei avalda neile mõju, sest ei jää sinna pidama. Hüdro-morfsetel mullad asuvad vastupidi nõgudes ja orgudes ning kuna põhjavesi ulatub mulla alumistesse horisontidesse või maapinnale, siis on need mullad enamikel kuudel veega küllastunud.

Lisaks kasvuhoonegaaside emissioonile võivad mullad neid ka ka siduda. «Näiteks osa mulla mikroorganismidest, metanotroofid, tarbivad metaani. Teised, metanogeenid, seevastu toodavad seda,» seletas Soosaar. Kui mikroobid tarbivad metaani rohkem kui seda on mullas saada, siis võetakse seda õhust juurde. See juhtub tavaliselt madala veetasemega muldades. Kõrge veetasemega muldades aga aktiivi-

seeruvad metanogeenid. Doktoritöö esimese osa moodustas ülevaade 950 kasvuhoonegaaside emissiooni alast uurimustööst või eksperimendist, mis on publitseeritud alates 1980. aastast.

Kirjanduse analüüsi tulemused näitasid, et erineva maakasutusega alad võivad metaani nii emiteerida kui ka siduda. Suurimad metaani ja lämmastikdioksiidi emissioonid leiti eelkõige kuivendatud ja taastatud turbaaladelt ning looduslikelt märgaladelt. Suurimad metaani sidujad olid eelkõige automorfset metsamullad. Võrdlemisi kõrged N₂O emissioonid olid hüdro-morfsetel põllumuldadel ja väetatud heinamaadel. Väiksemad N₂O emissioonid registreeriti automorfsetel muldadel.

«Tulemused viitasid sellele, et kuivendatud turbaalade taastamine võib küll vähendada CO₂ emissioone, aga seejuures suurenevad metaani emissioonid,» selgitas autor.

KAMBRIGA VÄLITÖÖD MAASTIKEL

Teine osa doktoritööst moodustas välitöödel kogutud kasvuhoonegaaside anaüüs. Uurimisaladeks oli 13 erineva maakasutusega maastikutüüpi. Kasvuhoonegaaside proovide võtmiseks kasutas autor suletud kambri meetodit. Kambri maht on täpselt koostöös proovipudelite mahuga ning selle värvus on valge vältimaks kambri kuumenemist proovide võtmise ajal päikesekiirte mõjul.

Igale uuritava alale paigutati

viis kambrit. Kohe pärast kambri paigaldamist võeti nullproov ning seejärel võeti proovid pool tundi ja tund aega hiljem. Gaasiproovid koguti eraldi eelvakueeritud pudelitesse, mis viidi laborisse analüüsimisele. «Gaaskromatograafia mõõdetud kolme järjestikuse proovi alusel leitakse korrelatiivne seos ja määratakse lineaarne tõus,» rääkis autor.

Mõõdetud kasvuhoonegaaside emissioonid näitasid ruumilist ja ajalist varieeruvust kõigi kolme uuritava gaasi puhul.

Kõige selgemalt muutus ajaliselt CO₂, mille emissioon oli kõrgeim soojemal aastaajal, kui taimede kasv on suurem ja mulla hingamine aktiivsem. Suurimad CO₂ aastased mediaanväärtused olid automorfsetel söötis maa muldadel ja automorfsetel ja hüdro-morfsetel heinamaamuldadel. Selline trend on eeldavasti just tingitud suurema varise olemasolu tõttu, kuid täpsemad uurin-gud selle kohta on veel lõpetamata. Käesolevas töös saadud CO₂ emissioon väljendab ainult nn mulla- ja taimejuurte summaarset hingamist ega võimalda hinnata fotosünteesis setud CO₂ koguseid ega koosluse CO₂ bilanssi.

Emissioonide omavahelisel võrdlemisel selgus, et heinamaa automorfsetes mullas tekib statistiliselt rohkem CO₂ kui väetatud automorfsetes põllumuldades, automorfsetes kaldaäärsetes metsamuldades või kuivendatud aladel.

Suurimad CH₄ aastased mediaanväärtused määrati hüdro-morfsetes kaldaäärsetes metsamuldades ning kuivendatud

siirdesoo heinamaa muldades. Suurimat ajalist varieeruvust näitas kuivendatud madalsooheinamaa Aardlapalus, kus kõrge-mad emissioonid registreeriti kevadise üleujutuse ajast kuni kuivendamiseni, pärast mida emissioon langes mitu suurus-järku ning kuivanud mullakihis algas vastupidiselt CH_4 sidumine. Selline ajaline kulg on seletatav sellega, et keskkonna muutumine anaeroobsest aeroobseks mõjutab metaani tootvate mikroobide elutegevust ning metaani tootmine metanogeenide poolt asendub metanotroofsete mikroobide metaani tarbimisega. Samal ajal aga suurenesid hüppeliselt CO_2 ja N_2O emissioonid. Kokkuvõtvalt võiks öelda, et igasugune soode loodusliku veerežiimi muutmine põhjustab olulist kasvuhoonegaaside emissiooni, ehkki erinevate gaaside puhul erinevalt.

N_2O emiteerimisel mullast selget ajalist trendi ei täheldatud, kuna N_2O tekkis nii suvisel, soojal perioodil kui ka talvisel,

külmal perioodil. See tõestab veelkord juba varem täheldatud tõsiasja, et N_2O võib erituda ka külmunud maapinnast ja lume alt.

KVOOTIDE MÄÄRAMISEL ABIKS

Kõrgeimad N_2O emissioonid mõõdeti väetatud autotroofsest põllumullast, automorfsetel kaldaärsetel metsamuldadel ning kuivendatud siirdesoo metsamuldadel. « N_2O emissioonil väetatud põllumuldadest on tähelepanuväärne see, et vahetult peale väetamist emiteerub korraga õhku suures koguses N_2O , ülejäänud aasta jooksul on emissioonid kordades väiksemad,» lisas Soosaar.

Keskkonnaparameetrite ja kasvuhoonegaaside vahelise seose uurimisel leiti kõige tugevam seos CO_2 ja temperatuuri vahel. Temperatuuri tõustes suurenes CO_2 emissioon märkimisväärselt. Kõik uuritavad gaasid, mulla tem-

peratuur ja veetase olid omavahel tugevas seoses.

Soosaare doktoritöö tulemusi saab kasutada Eesti kasvuhoonegaaside kvootide määramisel. Seni arvutati Eestile kvoodid andmete põhjal, mis olid pärit sarnase kliimaga piirkondadest nagu näiteks Soome või Kanada.

Doktoritöö tulemused näitasid ka, et Eesti poolt Euroopa Liidule esitatavas raportis on metaani-emissioonid hinnatud enam-vähem adekvaatselt. Seevastu CO_2 hindamise metoodika vajab olulist parandamist. Lämmastikdioksiidi vooge on aga lausa kuni viis korda väiksemana raporteeritud. Sarnased erinevused maakasutusest tulenevate gaasivoogude hinnagutes esinevad ka teiste riikide aruannetes. Seetõttu on hädavajalik seda nõ süsinikukvootidega kaubitsemise süvenemisel arvesse võtta.

Keskkonnaministeerium on juba Soosaare töö vastu huvi tundnud ning kavatseb andmed tulevikus kasutusele võtta. (T)

Ülo Mander

Tartu ülikooli ökoloogia ja maateaduste instituut, geograafia osakonna juhataja, doktoritöö juhendaja

Soosaare doktoritöös on esmakordselt ühe riigi tasemel antud detailne hinnag kahe kasvuhoonegaasi - metaani ja naerugaasi - maakasutusest tuleneva emissiooni kohta. Lisandunud on olulisi andmeid just emissiooni nn

kuumade punktide (näiteks erinevad märgalad ja kaldavööndid) kohta ning selgitatud olulisemate keskkonnategurite nagu mulla veerežiim ja temperatuur mõju gaaside bilansile.

Maakasutusest tulenevate kasvuhoonegaaside voo hindamises on veel palju ebatäpsust. Teiselt poolt on aga süsinikukvootidega kauplemine saanud üheks globaalse äri osaks. Seetõttu on väga oluline, et edaspidi ka maastikelt tulevaid voogusid süsinikubilansi

hindamisel arvesse võetakse.

Enamik uurijaid ja spetsialiste on veendunud, et inimtekkelised kasvuhoonegaaside vood on kliima globaalse soojenemise peamiseks põhjustajaks. Seetõttu on igasugune meede selle protsessi pidurdamiseks oluline. Keskkonnategurite mõju selgitamine aitab paremini neid meetmeid välja töötada ja rakendada, ehkki see ülesanne on väga raske ja täis vastuolusid.

Hea uus maailm

Foto: erakogu

Kadri Veermäe

Õppis 2009/2010. õ-a sügissemestril Austraalias Melbourne'i ülikoolis antropoloogiat.

11. veebruar 2010, Tallinn. Kell on 4.30 hommikul, väljas on pime, tuuline ning külm. Tänavad on vaiksed ning tühjad. Jätan talvemantli nagisse rippuma ning sõidan lennujaama. Vanemad lehvitavad, kurgus nõõrib. 26 tunni pärast astun uude pimedusse, kuid see on juba lämmatavalt palav Melbourne'i suvelõpuöö. Üleminek on üsna sürrealistlik, kuid tekitab samas lapsikut õnnetunnet – enam ei peagi külmetama, jube mõnus.

Esialgset eufooriat hakkas juba järgmisel päeval kahanedama elukohaga seotud mure. Melbourne'i ülikooli näol on tegemist rikka ning prestiižika asutusega, kuid sel on oma varjukülg – nimelt ei eksisteeri ühtegi

ühiselamut, mida iseloomustaks veidi käestlastud väljanägemine ning soodne üür. Küll on olemas *college*'id, kus saab kolm korda päevas süüa, kuid mis peletavad oma tõeliselt astronoomilise hinna ning ahistavate lepingutingimustega (min 6 kuud). Elu on seal justkui vanemate juures, muretsema ei pea millegi pärast. Paraku puudub ka vanemlik kontroll ning prügikasti oksendavad postpuberteedikud on üsna tavaline nähtus.

TORE PUSSIRAJOON

Oma elukoha leidsin pärast närvisi nädalaid gumtree-nimelise portaali kaudu ning majakaaslasteks sain toreka austraalia poisi Noah' ning samavõrd meeldiva korealanna Narae. Just nemad moodustasidki lõpuks olulise osa minu sotsiaalsest tugistruktuurist. Kui vahetusüliõpilastel on tihti mure, et peamiselt suhel-

dakse üksteisega ning kohalikega tutvumine jääb kuidagi soiku, siis kindlam viis seda olukorda vältida ongi mõne põliselanikuga kokku kolida.

Meie maja asus Footscray-nimelises äärelinnas, mis on peamiselt tuntud selle poolest, et seal toimuvat palju pussitamisi. Peale selle on just seal vändatud Austraalia kurikuulus *skinhead*'i-film «Romper Stomper». Nimelt on tegu suhteliselt odava rajooniga, mistõttu on see aastakümnete jooksul meelitanud sinna elama palju Kagu-Aasia riikidest pärit sisserännanuid. Piirkonda üritatakse praegu reklaamida kui «kultuurilise mitmekesisuse» head näidet.

Tänavad on tõesti täis väga erineva välimusega inimesi, Türgi poekesed vahelduvad Aasia plastmasslaudadega *deep-fry* baaride ning India maitseainetletidega. Ühegi ohtliku stseeni

tunnistajaks ma ei olnud, kuigi liimiaurudes uitavat kodanikku oli esimesel korral näha tõesti veidi harjumatu.

Linnana on Melbourne suur ning eripalgeline, see lõhnab Aasia maitseainete, mingi kindla pesupulbri, rasvas praetud hõrgutiste ja kohvi järele. Tänavad on laiad, inimesi täis, suuri puiesteid ühendavad väikesed kitsad räpased kõrvaltänavad, kus peatänavatel töötavad naised tõmbavad suitsu ja mehed räägivad tagauste juures telefonidega.

RANGE VABADUS

Telefonid on kõigil väga peened ning sms-ide saabumispikse kostub ühe metroosõidu jooksul lakkamatult. Metroos istuvad inimesed üle ühe või siis siksakis, kellegi kõrvale maabutakse vaid viimase võimalusena. Kui on tiptund, jäävad rongid hiljaks ning rõõmsad juhid teatavad valjuhääldis, et võib-olla suudavad nad paari peatusega kaotatud aja tagasi teha, kuid ega selle peale nüüd eriti loota ei tasu.

Formaalne riietus on Austraalia kliimas teinud läbi huvitava transformatsiooni: kontoritšikidel on range pluusi ja põlvini seelikuga ühes komplektis kõige suvalisemad kummiplätud.

Poes müüdivad kingad on odavad ja passivad kõige paremini jalga naisterahvale, kes soovib maskeeruda võimalikult autentseks Ida-Euroopa stereotüüpi prostituudiks. Talvesaapaid ning kápikuid on muide ka tänavapildis näha, kuid siin on nad stiili, mitte vajaduse teenistuses.

Üliõpilase elu on väga meel-

divaks tehtud, raamatukogud on hästi varustatud, hästi valgustatud ning kaua lahti, peale selle on mitmed hooned lihtsalt õppimiseks. Tunda on, et mõeldakse tudengite mugavuse peale ning tehakse otsuseid nende vajadustest lähtuvalt.

Jõuka ülikooli teine suur pluss peale ehitiste on töötajad: õppejõud on eranditult oma ala eksperdid, keda peale asjatundlikkuse iseloomustab ka särav esinemisoskus. Igas osakonnas on mitu Mihhail Lotmani. Ja nad kõik tunnevad su vastu ise huvi! Küsivad küsimusi, aitavad sobivat kirjandust leida, kui vaja, laenavad välja oma isiklikke raamatuid – distants puudub, kuid semutsemisse see samuti ei lange. See oli üks meeldivamaid külge kogu Austraalia semestri jooksul – inimlik ning huvitunud suhtumine.

TÖÖKAD TUDENGID

Hoolivus näis olevat sümptomaatiline – uutele tulijatele oli valmis mõeldud põhjalik programm, sh orientatsiooninädal, Melbourne'i ülikoolis väheesindatud riikide erilõuna, välistudengite erilõuna. Igal pool oli saadaval palju igasugu buklette ning voldikuid, mis vahel kaldusid naljakavõitu ülehoolitsusse (pimedal ajal on võimalik *campus*'e territooriumil tellida endale saatja), kuid sisaldasid ka asjalikku informatsiooni (eri linnaosade kirjeldused ning hinnatasemed, kasutatud mööbli kaupluste aadressid).

Ka õppemetoodika on seal hästi läbi mõeldud – ühes semestris saab maksimaalselt võtta neli ainekursust (kokku 50 EAP-d),

kuid kellele tundub, nagu oleks seda vähevõitu, eksib. Enamik aineid koosnevad nii loengutest kui ka seminaridest. Üheks seminariks vajamineva materjali maht sõltub küll suuresti ainest, kuid näiteks neuroantropoloogia igaks kokkusaamiseks tuli läbi lugeda umbes 200–300 lehekülge inimaju evolutsiooni kohta käivat materjali. Aga mul pole kunagi varem olnud ka nii selgesti hoomatavat tunnet, et minu teadmistes toimub selge progresseeruv kvaliteedinihe.

Pidev töö läbib tervet semestrit, niisama oleskleda ei saa, kogu aeg tuleb teha väiksemaid esseid või vaheeksameid, pidada ettekandeid. Ilma nendeta eksamile ei pääse, samuti pole neid võimalik esitada aasta lõpus ühe pakina. Sel kombel jaotub koormus ühtlaselt kogu semestri peale ning välistatud on olukord, kus alles poolaasta lõpus ootab marmuteksam. Vähe aineid võimaldab ka suuremat keskendumist ning annab süsteemse teadmise fragmentaarse asemel.

See on ka kõige suurem erinevus võrreldes Tartu ülikooliga, meeletu hulk aineid ühes semestris on pärast Austraalia-kogemust minu jaoks selgelt negatiivse märgiga. Seega oli kokkuvõtlikult tegu väga virgutava akadeemilise kogumusega ning soovitaks kõigil, kel on võimalus, minna ja see ise läbi elada.

***

Viis kuud hiljem lahkun hilissügiselt kargest linnast, et jõuda 24. juunil koju. Jälle leitsak ning tühjad tänavad, kuid jube hea meel on. Veidi kahju on ka. ☹

VAHEAJAL RAAMATUGA DIIVA VÕI SUUSKADEL MÄKKE...

30-KILOSE SELJAKOTIGA 30-KRAADISES PAKASES PAARKÜMMEND KILOMEETRIT PÄEVAS KUSAGIL NÕUKOGUDE LIIDU MÄGEDES POLNUD GEOLOOGIAMUUSEUMI PEAVARAHOIDJA MARE ISAKARI MEELEST MINGI EKSTREEMSPORT, VAID MEELDIV JA ODAV VIIS TALVEVAHEAEGA VEETA.

NIL

Varje Sootak

varje.sootak@ut.ee

Mare Isakar meenutab, et 1972. aastal ülikooli astununa kuulis ta vanemate üliõpilaste Lõuna-Uurali suusamatkast. «Olin lõpetanud spordikooli suusatamises ja igatsesin väga rännakuid. Konkurs oli tugev, kuid mul õnnestus veenda II raskuskategooria Lõuna-Uurali matka rühmajuhti, geoloogiatudengit Volli Kalmu, et saan hakkama.»

Kui bioloogia-geograafia-teaduskonna dekaan Ants Raik organiseeris 1960. aastate keskel esimese talimatka Koolasse, ei võidud arvatagi, et sellest saab üleülikooliline traditsioon. Iga-aastastele talimatkadele hakkasid kandideerima ka filoloogid, ajaloolased jt teaduskondade tudengid.

Isakar märkis, et kõik olid väga rahul, kui gruppi õnnestus kaubelda arstiteaduskonna tudeng, sest peale saabaste hõõrumisest tekkinud villide võis ka õnnetusi juhtuda. Neid põhiliselt siiski bioloogia-geografiateaduskonna tudengite suusamatku hakati 1970. aastatel nimetama talituriadiks. Käidi põhjas, lõunas ja ka ida pool. Isakar jõudis õpingute ajal käia Uuralides, Hibiinides, Mägi-Altas, Kuznetski-Alataus jm, mõnel pool ka grupijuhina.

Veel käidi Väike-Kaukasusel, Karpaatides, Lääne-Sajaanides, Ida-Jakuutias jm.

PATRIOODI SILDI ALL

1970. aastate algul moodustati ülikoolis matkade paremaks organiseerimiseks komsomolikomitee juurde sõjalis-patriootiline matkaklubi Patrioot. Rakendusgeoloogia professori Volli Kalmu sõnul oli selleks ajaks talviste matkagruppide arv kasvanud ligi kümneni. Aktiivseimad olidki 1970. aastad, kus mõnel aastal läks teele koguni 18 gruppi, iga ühes umbes 10 inimest. «Klubi nimevalik enamikule küll väga ei meeldinud, aga õhus oli vist hullemaidki variante ja toetuse saamise lootuses oldi päri.»

Patrioodi kaudu saadi ametiühingu keskkomiteelt raha varustuse jaoks. Abistasid ka ülikooli ametiühingukomitee ja spordiklubi. Vastutasuks oli vaja Kalmu sõnul koostada aruandeid, mille sportlik osa ei huvitanud kedagi. «Sooviti näha pilte ja kirjeldusi tähtsatest tööstusobjektidest ning sõjaga seotud paikadest.» Nii saadi käia tehastes ja asutustes, kuhu muidu poleks saanud, nagu näiteks alumiiniumikombinaadis ja tänu apatiidikaevanduses käimisele ka Kirovski mineraloogiamuuseumis Koola poolsaarel, Sajano-Šušenskoje hüdroelektrijaamas Sajaanides jm. Kalmu meelest oli neis aruannetes omajagu bluffi, sest Eestis ei osanud keegi vahet teha, kas tööstusmaastik oli pildistatud näiteks Tšeljabinskis või Moskva äärelinnas rongiaknast. Mare Isakari meenutuste järgi kirjutati

Talimatkal 1977. aastal Mägi-Altais. Vasakult esimene Mare Isakar, grupijuht Mihkel Merimaa ja Kalev Tähepõld.

Foto: 2x erakogu

aruanne kahes variandis – üks Patrioodile, teine endale.

Kalmu sõnul aitas Patrioodi silt mõneti kaitsta ka karistuste eest, kui õppetööl hiline ti. «Esimestel aastatel tõi nädalane hiljaksjäämine kaasa rektori käskkirja, mida mitmel oli samapalju kui matkal käimisi.» Isakari sõnul suhtusid paljud õppejõud hilinemisse mõistvalt.

Need kohalike elanike poolt enesetapjaiks hüütavad suuskadega mäkketõusjad söitsid umbsetes üldvaguneis maha tuhandeid kilomeetreid või ootasid päevade viisi lennuilma, kütsid kordamööda öösiti telgiahje, et vallutada mõni üle 2000 meetri kõrge mäetipp, ületada nähtamatus tuisus jäiseks kulunud ohtlikke kurusid või teha midagi muud ekstreemset.

Ülikoolilehe talituriiaadi lugudes meenutavad nad vaimus-

tusega, kuidas mägedesse tasub minna näiteks ühegi peatuseta 3 km pika lõputu lauglemise, kogu taevalaotuse erkpunaseks värviva õhtupäikesega, päikeseloojangu lumel peegeldumise, virmaliste ja palju muu pärast, mida vaadates mõneks minutiks oma eksistents unustatakse.

Mõnigi kursus, organisatsioon või sõpruskond korraldas vaheajal ka ise väiksemaid matku. Ja mitte ainult üliõpilased. Teadus- ja haridusministeeriumi nõunik Jüri Valge mäletab oma õppejõu ajast nn suusafiloloogiat Ruusmäel, mis toimus küll juba kevadsemestril.

Aga legendaarse Uno Sahva meeste võimlemisrühma liikmena suusatas temagi talvevaheajal Lõuna-Eestis. «Uno Sahva ideoloogia oli see, et inimesed on vaja laua tagant välja saada. See mõjutas kindlasti filoloogegi

oma suusapäevi korraldama ja muidugi oli väike tahtmine näidata bio-geole, et me pole neist viletsamad.»

EKSKURSIONIDEST

Tudengid käisid vaheajal külas ka sama eriala tudengitel mõnes teises liiduvabariigis või võtsid osa organiseeritud reisidest. Näiteks aktiivsematele ehitusmalevlastele korraldas komsomoli keskkomitee reise tollasele Ida-Saksamaale, Tšehhoslovakkiasse ja mujale.

Kaljo Põllu, kelle näitust saab praegu ülikooli kunstimuuseumis nautida, viis aga oma kunstikabineti tudengid vaheajal Moskva või Leningradi muuseumidesse.

Ajakirja Looming ilukirjan-duse toimetaja Asta Põldmäe meenutab, kui tore tunne oli, et nad ei tulnud poode pidi käima, vaid ahmisid kunsti ja käisid teat-

ris. Näiteks 1967. aasta reisi viiest päevast kolm veedeti Ermitaažis. «Ermitaaži rohelised malahhiitvaasid ja kogu see pompoosus tühiste kopikate eest!»

Ülikoolilehe toimetus korraldas 1980. aastatel pressiklubile, kuhu kuulusid teaduskondade pressisekretärid, nädalapikkuseid reise Vilniusse, Minskisse, Kiievisse ja Leningradi. Kohapealse ülikoolilehe toimetus majutas ja varustas teatripiletitega. Külas-käigust vahetasid tudengid hiljem muljeid mitmel erileheküljel.

Hilisem suursaadik Tiit Matsulevitš kirjutas aga näiteks 1979. aasta kevadel TRÜ lehe järjeloos sellest, kuidas vabariikliku üliõpilasolümpiaadi võitjad Moskvas preemiareisil käisid. Ajakirjandustudengi ainult üheselt mõistetav kirjeldus juba reisi algusest Moskva rongis («Reproduktorist

kostev optimistlik lauluke ei jäta kahtlust: asume suure vagunitearhipelaagi kindlustatud saarekesel. Õhk on sumbunud, / ... / selgesti on tajutav, et asume justkui hoopis teises ajas, teises ruumis, kuigi rong, sunnik, on sõitnud alles veerandtunnikese.») ei jäänud märkamata ajalehe väljaandmise eest vastutajale.

Matkadel ja reisidel nähti tegelikku elu nõukogudemaal. «Eestis elades ja ülikoolis õppides oli elu ikka väga turvaline. Pikkadel reisidel üldvagnis ja üksikutes paikades inimestega kohtudes sai väga hästi aru, et kodus on ikka kõige parem,» meenutab Mare Isakar.

Talimatkamist harrastasid siiski vähesed. Enamik tudengeid nautis pärast rasket sessi kodust elu, kus poputati parimate paladega ja sai diivanil raamatuga lesida. ①

Varustust ka meelehea eest

Ausal teel oli matkavarustust raske leida, aga ikka leidis neid, kelle vane-mad tundsid kedagi, kelle käest sai kõike, mis vaja muretseda.

Mare Isakari sõnul teadis näiteks keegi meest, kes valmistas plekist telgiahje, kuskilt saadi suured sõjaväetelgid, üks õmmeldi ise valmis. «Tollal polnud spetsiaalset sooja hingavat pesu, presendist tormijakid (sturmad) ei pidanud kaua kinni sulalund ega vihma, polnud ka miinus-kraade kannatavaid magamiskotte, sullejoped valmistati ise jne.»

Ametiühingu abiga muretseti

presentriiet, millest õmmeldi sturmad, püksid ja säärised. Volli Kalmule meenus, et kord käidi kusagil poes presendirulle kerimas, et igaüks saaks 4,5 m riidet.

Laiad matkasuusad laenati ülikooli suusabaasist. Isakari sõnul sai kord korralikuma varustuse suusabaasi remondimehe käest väikese meelehea eest. «Rühmajuhiks saades andsin elus esmakordselt altkäemaksuna pudeli peediveini, mis maksis 1 rubla ja 8 kopikat.» Rühmajuhit muretses sõjaväe suure presenttelgi, ahju, kirved, ämbrid, lõkketrossi ja konksud, kahemehe-sae jmt.

Ka suitsuvorsti ja lihakonservide soetamiseks saadi ametiühingult toetust ning nende järele mindi kuhugi lattu, sest poodides vorsti ega konserve polnud. Mare Isakar meenutab, et kuivikuid tehti ise kodus ja erilise populaarsuse saavutasid neid, kes ilmsidid matkale kaneelimaitseliste saia-kuivikutega. «Hiljem hakkasime kuivikuid leivakombinaadist ostma, kuid neid tuli kirvega väiksemaks taguda, sest muidu ei hakanud hammas peale.»

Kasutatud kirjandus vt: www.ajakiri.ut.ee.

KAS ÕPPETOETUS VÕI PALK DOKTORANTIDELE?

Foto: erakogu

Kats Kivistik

TÜ doktorantide esindaja

Eelmise aasta novembris võttis riigikogu menetluse teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise eelnõu. Olulisim kavatsetav muudatus teaduse rahastamise ümberkorraldamise kõrval on doktorantide staatuse muutumine. Ligi kaks aastat ette valmistatud eelnõu peamine eesmärk on parandada õppijate motivatsiooni ja doktorantuuri tulemuslikkust, nõudes doktorandi muutumist üliõpilasest teadustöötajaks. Kas ja kuidas aga täidaks see muudatus seatud eesmärki?

Enne muudatuse potentsiaalsete mõjude hindamist tasub tutvuda doktorantide senise olukorraga. Praegu on doktorant seadusega määratletud kui üliõpilane, kellel on riigieelarvelisel kohal täiskoormusega õppides võimalik saada õppetoetust 6000 krooni kuus. 2009/2010. õppeaastal oli uusi riigieelarvelisi doktorantuuri kohti ette nähtud 275, vastu võeti 538 uut doktoranti. Seega – vaid ligikaudu

pooltel kõikidest doktorantidest on üldse võimalik õppetoetust taotleda.

Kui vaadata andmeid – 2004/2005. õppeaastal asus õppima 428 uut doktoranti, neli aastat hiljem, 2008/2009. õppeaastal lõpetas kokku 160 doktoranti ning õpingud katkestas 241¹ –, siis on mure doktorantuuri efektiivsuse pärast täiesti põhjendatud. Need arvud peegeldavad üsnagi ilmekalt seda, et väga paljud jätvavad oma õpingud pooleli ning ülejäänud ületavad ettenähtud nelja õppeaastat, sealjuures isegi kuni kaks korda.

Ka rahvusvahelises võrdluses tuleb Eesti nõrkus väga selgelt välja – kui Euroopa doktoriõppe keskmine efektiivsus on 65%, siis Eestis on see 40%². Peale õpingute katkestamise ja nominaalse õppeaja ületamise nähakse üldise probleemina ka doktorantuuri ebapiisavat atraktiivsust teiste alternatiivide kõrval. Menetletava eelnõuga proovitaksegi neid puudusi ületada.

Doktorantuuri astumist ja selle õigeaegset lõpetamist mõjutavad mitmed tegurid, kuid olulisematenä on välja toodud järgmised: sotsiaalmajanduslik kindlustatus, doktoritöö ja laiemalt akadeemilise töö köitvus ning tööturu seis³. Eestis ei saa kiidelda ühegagi neist, kuid uus seaduseelnõu puudutab eelkõige sotsiaalmajanduslikku kindlustatust. Peamiseks puuduseks selles vallas on peetud õppetoetuse ebapiisavust ning seetõttu õpingute kõrvalt töötamist, mis välistab tegelikult täiskoormusega õppetööle pühendumise. Oma kogemuse põhjalgi võin öelda, et ei tea kedagi, kes doktoritöö kõrvalt mingit lisatööd ei teeks. Probleemina on praeguse süsteemi puhul välja toodud ka sotsiaalkindlustuse puudulikkust, viidates enamasti just madalale vanemapalgale, kuid ka kodulaenu võtmise võimaluse puudumisele. Kui hästi plaanitav muudatus siis doktorante sotsiaalmajanduslikult motiveerib?

Seaduseelnõuga antakse alates 2012. õppeaastast

igale riigieelarvelisele kohale õppima asuvale õppurile võimalus vormistada ennast õppetootuse saamise asemel tööle palgalise teadustöötajana. Töötajana vormistamine tagab doktorandile sotsiaalkindlustuse, tööstaazi arvestamise ja pensionimaksud, lisaks lapse sündimise korral alampalgast kõrgema vanemapalga. Oma tagasihoidlikumas variandis aga ei hõlma käesolev muudatus netosissetuleku suurenemist. Kui võrdsete riigipoolsete kulutuste korral oleks valida 6000-kroonise netopalga ja ligi 10 000-kroonise õppetootuse vahel, siis usun, et enamik valiks viimase. Ja kui päris aus olla, siis usun, et sel juhul kaaluksid väga paljud õpingutele pühendumist täiskoormusega, mis ühtlasi kiirendaks õpinguid ja suurendaks doktorantuuri tulemuslikkust. Teine asi oleks muidugi (ka eelnõu seletuskirjas välja toodud) võimalus, et doktorantidele hakataks maksma arst-residendi palgaga võrreldavat Eesti keskmisele palgale lähenevat toetust, mis tähendaks selgelt suuremat riigipoolset kulutust, kuid peaks nii või teisiti olema protsessi lõppeesmärk.

Kindlasti ei taha ma väita, et sotsiaalsete tagatiste suurendamine on ebavajalik. Usutavasti eelistaks mõni doktorant võimalikku vanemarolli silmas pidades olla pidevalt kindlustatud 6000 krooniga, selle asemel, et riskida alampalgaga võrdse vanematoetusega muidu keskmisele palgale läheneva õppetootuse juures. Siiski leian kas või oma tutvusringkonda vaadates, et doktoriõppe tulemuslikkuse seisukohalt oleks kõrgem netosissetulek oluliselt efektiivsem vahend, kui mis tahes lisanduv sotsiaalne garantii. Kui siiani olen väitnud, et riik võiks doktorandi seisukohalt oma ressursse suunata sotsiaalse kindlustatuse suurendamise asemel esmajärjekorras reaalse sissetuleku suurendamise, siis järgnevalt vaatlen, milline oleks praegu plaanitava muudatuse mõju.

Esiteks tuleb arvestada, et ka töölepingu võimalus hakkaks kehtima vaid riigieelarvelistele õppuritele, kuid muudaks senise süsteemi administratiivselt keerulisemaks: kes ei saa üldse toetust, kes saab õppetootust, kes nooremteaduri palka. Teiseks, kuna seadus näeb ette keskmiselt kuni 48 tundi töötamist nädalas pikema aja vältel, siis ei võimalda uus eelnõu doktorantidel töötada õpingute kõrvalt rohkem kui 0,2 osakoormusega. Ehkki see paneb õpingutele keskendumise, on samas selge, et enamikku see sisse-

tulek ei rahuldaks – üle poole doktoriõppes olijatest (k.a residendid) on vanuses 30 ja enam ning suurem osa neist leiaks vähemalt keskmise palgaga töökoha. Peamiseks lisisissetuleku võimaluseks jääks teadusgrandid osalemise kaudu saadav stipendium, mis võiks tõsta doktorandi netosissetuleku 12 000 kroonini, kuid häda on selles, et teadusgrantides ei jätku tööd sugugi kõigile, eriti humanitaar- ja sotsiaalteadustes. Seega puudutab muudatus eriti valusalt väljaspool ülikooli ja teadusgranti töötavaid doktorante. Ja jällegi, grantides osalemise õhutamine ei ole iseenesest üldsegi halb, pigem vastupidi, kuid ilma töötamisvõimaluste laiendamiseta võib see kaasa tuua hoopis doktoriõpingutest loobumise, eelkõige väljaspool ülikooli töötavate inimeste seas.

Kui arvestada, et enamik doktorantidest töötab juba praegu, siis ei ole potentsiaalse sotsiaalse kindlustatuse lisandumise argument piisavalt veenev. Pealegi ei tööta doktorandid vähemasti üldjuhul õpingute kõrvalt mitte selleks, et tagada endale sotsiaalkindlustus, või seepärast, et neil jääb õppetööst aega üle, vaid selleks, et tagada rahuldav toimetulek. Seega ei paranda plaanitav muutus oluliselt praegust olukorda (v.a juhul, kui sellega paralleelselt suudetak kõigile huvitatuile tagada teadusgrantides osalemise), vaid jääb poolikuks.

Kokkuvõttes leian, et niikaua, kuni ei olda doktorantidele selgemaid õppe- ja teadustöö kohustusi panes valmis neile maksma keskmisele palgale vastavat summat, oleks piiratud ressurside tingimustes sotsiaalsete tagatiste suurendamise asemel mõistlikum kulutada raha otse doktorantide õppetootustele. [Ⓓ]

¹Andmed on pärit Haridus- ja Teadusministeeriumi koduleheküljelt.

² Puura, Väino, Kärner, Anita ja Ene Voolaid (koostanud ja toimetanud) 2005. Eesti doktoriõppe kvaliteedi, tulemuslikkuse ja jätkusuutlikkuse tagamise süsteem : artiklid ja edulood. I. Tartu : Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 19 ja 41.

³ Puura, Väino, Kärner, Anita ja Ene Voolaid (koostanud ja toimetanud) 2005. Eesti doktoriõppe kvaliteedi, tulemuslikkuse ja jätkusuutlikkuse tagamise süsteem : artiklid ja edulood. I. Tartu : Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 15.

IN MEMORIAM

Arvo Rõõmusoks

17.01.1928–26.11.2010

26. novembril lahkus meie hulgast geoloog ja paleontoloog, professor Arvo Rõõmusoks.

Rõõmusoks sündis 17. jaanuaril 1928 Tallinnas. 1947 lõpetas ta Gustav Adolfi gümnaasiumi. Kooliaastate jooksul kujunenud huvi viis ta õppima TRÜ geoloogiaosakonda, mille lõpetas 1952.

Pärast ülikooli lõpetamist asus ta tööle TRÜ geoloogia kateedri vanemõpetajana. 1954. aastal kaitses ta geoloogia-mineraloogiakandidaadi kraadi. Ordoviitsiumi stratigraafia ja paleontoloogia jäi tema töömaaks kogu eluks. Aastatel 1956–1968 jätkas ta TRÜ geoloogia kateedris dot-

sendina, 1968 kaitses Moskvast geoloogia-mineraloogiadoktori kraadi ja jätkas 1969–1993 geoloogia kateedris tööd professorina. 1960–1988 oli ta TRÜ geoloogia kateedri juhataja ja 1969–1972 TRÜ bioloogia-geograafiateaduskonna dekaan.

Aastast 1993 oli Rõõmusoks TÜ emeriitprofessor, kuid jätkas oma teaduslikku tegevust veel enam kui kümne aasta vältel.

Rõõmusoks on õpetanud paleontoloogiat, ajaloolist geoloogiat, Eesti aluspõhja geoloogiat ja teisi paleontoloogia ja stratigraafiaga seotud aineid kogu II maailmasõja järgsele Eesti geo-

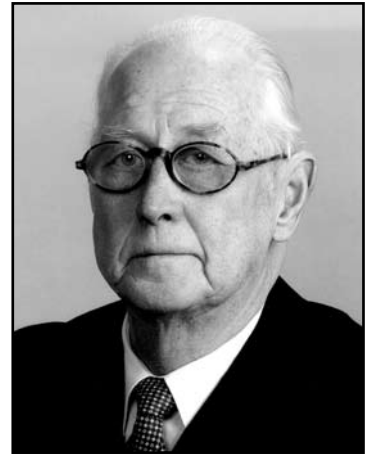

Foto: erakogu

loogide põlvkonnale, samuti on ta kirjutanud mitu kõrgkooliõpikut.

Samuti jäävad meile alatiseks mällu pildid sõbralikest koosviibimistest Vapramäe suvekodus, tudengite geoloogideks lõõmistest Ahja jõe «müüride» all ja geoloogia kateedri Willise arvukatest ekspeditsioonidest Eestimaal.

Kolleegid Tartu ülikoolist

IN MEMORIAM

Risto Tammelo

13.07.1945–27.11.2010

27. novembril lahkus meie seast füüsik-teoreetik, TÜ professor Risto Tammelo. Põlise tartlasena oli ta ülikoolilinna teaduse ja kultuurielu üks kandjaid ja edendajaid. Pärast Tartu S. keskkooli lõpetamist astus ta TÜ füüsikaosakonda, erialaks teoreetiline füüsika. Tema valik oli kindel ja tulenes siirast kiindumusest

teadmisesse, teada saamisenesse ning tundmatu avastamisenesse. TÜ teoreetilise füüsika kateedriga jäi ta tihedalt seotuks elu lõpuni.

Lõpetanud 1970. aastal TÜ füüsikaosakonna *cum laude*, alustas Risto Tammelo oma teadlaste aspirantuuris üldrelatiivsusteooria alal ning töötas 20 aastat Eesti teaduste akadeemia füüsika

Foto: erakogu

instituudis samas valdkonnas. 1990 kaitses ta füüsika-mate-

maatikadoktori kraadi ning 1993 valiti juhtivteadur Risto Tammelo TÜ teoreetilise füüsika instituudi korraliseks professoriks.

Lisaks õppetööle oli professor Tammelo teoreetilise füüsika instituudi juhataja aastatel 1996–2007, millele lisandus füüsikaosakonna juhatamine aastatel 1998–2007. Ta seisis ka füüsika instituudi väljateooria labori juhatajana hea selle käekäigu eest.

Õppe- ja teadustöö administreerimisel oli Risto Tammelo

tasakaalukas ning perspektiivi- ja missioonitundlik. Kõik Risto Tammelo kaastöötajad on kogenud tema kui juhi toetust ja heasoovlikust.

Tammelo uuris mitmeid gravitatsiooniteooria fundamentaalprobleeme, nagu lõpliku ulatusega kehade liikumist Riemanni aegruumis, gravitatsioonilaineid ning laineprotsesse kõveras aegruumis. Viimasel ajal keskendus ta üldrelatiivsusteooria kõrval aga ka statistilisele füüsikale ja

stohhastilistele nähtustele.

Tammelo oli füüsik, keda iseloomustas sügav erudeeritus ning selge ja distsiplineeritud mõtlemine. Ta jätkas teoreetilise füüsika traditsioone Eestis nii uurija kui ka õpetajana.

Füüsikud jäävad professor Risto Tammelot mäletama kui pühendunud teadlast ja õppejõudu, alati abivalmis kolleegi ja kaaslast.

Tartu ülikooli füüsika instituut

IN MEMORIAM

Jüri Kolk

27.06.1940–24.12.2010

Tagasihoidlikkus on voores... kui on, mida tagasi hoida. Selliseid rannarahva muhedaid tarkusi teadis Jüri küllaga. Aga ta ei puistanud neid, tema poetas. Just sinna, kuhu sobis õige täpselt.

Muhu saarelt pärit Jüri Kolk õppis aastail 1958–1963 E. Vilde nimelises Tallinna pedagoogilises instituudis bioloogia- ja geograafiaõpetajaks. Koolmeisteriks oli Jüri Tallinna lähedal Maardu keskkoolis ja 8-klassilistes koolides Käinas ning Riisiperes. Siis hakkas ta lähenema praktilisele ja välitööle: 1966 asus Jüri ametisse riikliku loodusmuuseumi taksidermistina, järgmisel aastal viidi ta üle teadusliku töötaja ametikohale. Juba aastal 1967 asus Jüri vaneminsenerina tööle Eesti mereihüdroloogia laboratoori

riumisse, millest aastate jooksul ja paljude ümberkorralduste käigus on tänaseks saanud Tartu ülikooli Eesti mereinstituut, kus Jüri töötas möödunud jõululauapäevani, mil tema teekond lõpule jõudis.

Õige mitu põlvkonda tänaseid professoreid, biolooge ja teisi TÜ-s loodusteadusi õppinuid mäletavad Jüri juba oma tudengipäevilt. Kõiguste välibaas, kadastik ja kalaveed Saaremaal olid tema kuningriigiks ja tema valitsemise all elasid selles kuningriigis õnnelikult vee- ja maismaaelukad, kahe- ja neljajalgseid, tiivulised. Võimuvahetused riigis ja muutused teaduses ei kõigutanud Jüri purjelaeva masti moodi sirget selga mitte üks toll. Naeratus püsis suul ja sära silmis, tööd olid ikka tehtud ja kord alati majas!

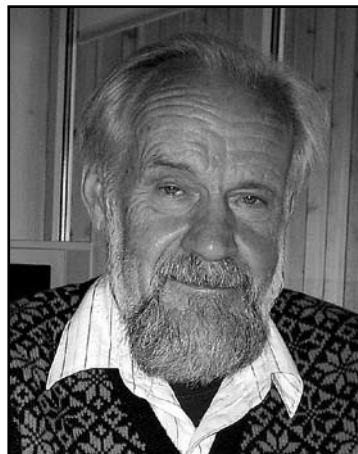

Foto: erakogu

Saarerahva päritolu Jüri tundis kala, tundis viise, kuidas kala merest kätte saada ja ka seda, mida kalaga peale hakata. Jüri tundis kalameeste lugusid ja ajalugu. Ja ikka rääkis ka, aga kuulama pidi.

Mälestame oma tagasihoidlikku ja sõbralikku kaaslast ning tunneme kaasa lähedastele.

Kurvastame, et Jüri ei ole enam meie hulgas, kuid – olgem õnnelikud, et ta oli!

Tartu ülikooli Eesti mereinstituudi inimesed

VEIKO VASAR – 55

Foto: Andres Tennus

16. jaanuaril tähistab 55. sünnipäeva TÜ psühhiaatrikliiniku juhataja professor Veiko Vasar. Erialavalikut arstiteaduse kasuks ei kaalunud juubilar tõenäoliselt kaua, sest tema ema on tunnustatud psühhiaater, isa füsioloogia-kateedri juhataja, üks vendadest tunnustatud kirurg, teine vastne akadeemik füsioloogias.

TÜ arstiteaduskonna lõpetas Veiko Vasar 1979. aastal *cum laude*. Juba tudengipõlves oli tema kutsevalik selge – psühhiaatria. Üliõpilasena tegeles ta aktiivselt ÜTÜ psühhiaatriaringis ja püüdis ema juhitas neerooside osakonnas tegeleda haigetega. Valmis mitu uurimistööd psühhofarmakoloogias, mida tunnustati üleriigiliselt.

Veiko Vasar on teadaolevalt viimane psühhiaater Eestis, kes on tegelenud loomeksperimentidega käitumispsühhofarmakoloogias, kliinilisele psühhiaatrile nii vajalikus valdkonnas. Pärast internatuuri lõpetamist 1981 suunati ta tööle TRÜ psühhiaatria kateedrisse vanemlaborandina, 1981–1984 töötas ta nooremteadurina psühhofarmakoloogia laboratooriumis

ja 1985 valiti ta psühhiaatri kateedri assistendiks. 1987 kaitses ta kandidaadiväitekirja nootroopsete preparaatide (peamiselt fenibuti) kliinilisest toimest.

Veiko Vasara teaduslikus ja organisatoorses tegevuses oli väga oluline aastane töö külalisteadurina (1990–1991) Helsingi ülikoolis. Tema tollaegne juhendaja prof Ranan Rimon on öelnud, et sellist töölooma nagu Veiko Vasar, kes istub varahommikust hilisõhtuni laboris, pole Soome psühhiaatrite hulgast võimalik leida. See oli ka mõistetav, sest Eesti psühhiaatritel ei olnud sel ajal arvuteid ega tänapäevaseid uurimismeetodeid.

Soomes tutvus Veiko Vasar põhjalikult unehäirete ja söömishäirete uurimismetoodikatega ning psühhiaatriaalse õppekorraldusega. Tartus juurutas ta üsna pea unehäirete uuringud. 1990–1999 oli Vasar psühhiaatrikliiniku dotsent ja aastast 2000 on ta professor ja psühhiaatrikliiniku juhataja.

1993 aasta struktuurireformi käigus muudeti psühhiaatria kateedri nimetus psühhiaatrikliinikuks, arstidest said arst-õppejõud, psühhofarmakoloogia labori funktsioonid koondusid kliinikuga ühe katuse alla. See oli keeruline ja murranguliste muudatuste periood nii Tartu psühhiaatrikliinikus kui ka kogu Eesti psühhiaatrias.

Toimusid muudatused õppetöös, psühhiaatriabi korralduses ja teadustöös, avati esimesed psühhiaatriaosakonnad üldhaiglate juures Võrus, Viljandis, Pärnus jm. Ka kodukliiniku tööpõhimõtetes toimusid Veiko Vasara eestveda-

misel ümberkorraldused. Ta on osanud luua enda ümber hästi toimiva töörühma osakonnajuhatajatest, mistõttu kogu keeruline süsteem on toiminud rahulikult, efektiivselt ja konfliktivabalt.

Veiko Vasara tegevust iseloomustab järjekindlus, sihipärasus ja tasakaalukus. Tema kabinet on üks tagasihoidlikumaid ruume kliinikus.

Juubilari esialgseteks uurimisteemadeks oli depressiooni ja ärevushäirete levikut ja seda mõjutavate sotsiaalpsühholoogiliste tegurite selgitamine. Hiljem koondus tähelepanu koostöös prekliiniliste kateedritega teadustöö psüühikahäirete bioloogiliste markerite ja patogeneesimehanismide uurimisele. Selles valdkonnas on ilmunud ka Veiko Vasara ja kaasautorite viimaste aastate olulisemad publikatsioonid.

Veiko Vasara juhendamisel on kaitstud mitmeid dissertatsioone, kliinikumi teadlaste edetabelis on ta h-indeksi järgi teisel kohal.

Kõige muu kõrval on Veiko Vasaral jätkunud energiat tegelda ka korralduslike töödega.

2003–2006 oli ta Eesti Teadusfondi nõukogu liige ja arstiteaduskonna ekspertkomisjoni esimees, alates 2001 arstiteaduskonna ja TÜ nõukogu liige, 2002 sotsiaalministeeriumi psühhiaatria erialakomisjoni liige.

Palju õnne, edu kõikides ettevõtmistes ja jätkuvat teotahet edaspidiseks!

Kolleegid Tartu ülikooli ja SA TÜ kliinikumi psühhiaatrikliinikust

TALIS BACHMANN – 60

Foto: Andres Tennus

27. jaanuaril saab 60-aastaseks õigusteaduskonna professor Talis Bachmann – üks produktiivsemaid ja tsiteeritumaid Eesti sotsiaalteadlasi. Teadvuse uuringutega paikneb ta neuroteaduse tippude hulgas, tema tööd visuaalse maskeerimise, tähelepanu, teadvuse ja kliinilise neuropsühholoogia valdkonnas on leidnud rahvusvahelise tunnustuse.

Professor Bachmann on sündinud Tartus. Lõpetas 1969. aastal Tamme gümnaasiumi (tollal Tartu 5. keskkool) ja sai 1974. aastal Tartu ülikoolist psühholoogi diplomi. Sellest aastast algas tema teadlasekarjäär, mida tähistavad Moskvas 1979. aastal kaitstud psühholoogiakandidaadi ja 1989. aastal kaitstud psühholoogiadoktori kraad. 1990. aastal

stažeeris ta vahetusstipendiaadina Ameerika Ühendriikides Arizona ülikoolis. Rahvusvahelises on olnud tema mitmekülgse teadustegevuse märksõna ka hiljem, kui ta oli aastatel 1996–1999 vanemõppejõud Portsmouthi ülikoolis (UK) või osales regulaarselt projektides koos väliseadlastega. Tartu ülikoolis töötab ta 1977. aastast ja professoriks valiti 1990. Aastatel 1992–1995 oli ta Tallinna pedagoogikaülikooli rektor.

Vahepealsed kõrged administratiivsed ametikohad ja organisatsiooniline tegevus pole seganud professor Bachmannil jäämast selleks, kes ta päriselt on – teadlaseks. Vaibumatu uudishimu ja mõtlemise distsiplineeritus on lubanud jõuda väljapaistvate tulemusteni psühholoogias, psühhofüsioloogias ning psühholoogia ja õiguse piirialadel. Juubilari on pärjatud kahel korral (2001 ja 2006) riigi teaduspreemiaga sotsiaalteadustes.

Tema uuritavate teemade haare on lai, millest annab tunnistust kõrgel tasemel rahvusvaheliste publikatsioonide hulk, mille üldarv ligineb 200-le. Ta on omandanud väljapaistva rahvusvahelise reputatsiooni mitmes valdkonnas. Põhilised uurimisvaldkonnad on visuaalse maskeerimise mehhanismid, vormitaju mikrogenees, fokuseeritud ruu-

mitähelepanu ajalis-ruumiliste seaduspärasused, *flash-lag*-efekt, illusoorsete kontuuride taju, perspektiivse retuseerimise teooria, McGurki ja MacDonaldi efekt ja esteetiliste objektide tajuhinnagute mikrogenees.

Teda on alati köitnud see osa psühholoogiast, mida saab mõõta. Teisalt aga iseloomustab professor Bachmanni lähenemist interdistsiplinaarsus. Psühhonoomia rakenduslikud perspektiivid õiguse vallas on paljulubavad ja professor Bachmanni juhitud eksperimentaalsetest uuringutest on saamas originaalne suund ebasiira kommunikatsiooni tuvastamiseks.

Kolleegid hindavad professor Bachmanni kui sõbralikku ja seltskondlikku inimest. Üliõpilaste jaoks on ta heatahtlik, kuid nõudlik õppejõud, kelle kõrge hinne on erilise väärtusega. Suurt tööalast pühendumust aitavad ellu viia toetav perekond ja sportlik eluviis. Sõprade-lähedaste ringis võtab professor Bachmann mõnikord välja viiuli, millel mängimise oskus pärineb omal ajal lõpetatud Tartu lastemuusikakoolist.

Õnnitleme juubilari, soovime tugevat tervist ja jääme ootama uusi väljapaistvaid teadussaavutusi!

Kolleegid õigusteaduskonnast

Õnnitleme

85 Asta Oraspõld, loodus- ja tehnoloogiateaduskonna emeriitdotsent – 14. jaanuar

75 Evi Mitt, matemaatika-informaatikateaduskonna emeriitdotsent – 4. jaanuar

70 Ljubov Mokrujeva, Narva kolledži koristaja – 25. jaanuar

65 Ellen Gvozdikova, patoloogilise füsioloogia õppetooli laborant – 1. jaanuar

65 Sirje Mark, arhivaar – 16. jaanuar

60 Taimi Juus, administraator – 27. jaanuar

50 Lilian Langsepp, muusika assistent – 11. jaanuar

Jaak Talts, biomeditsiinitehnika vanemteadur, biofüüsika dotsent – 20. jaanuar

Kaido Põlluste, polikliiniku arvutivõrgu peaspetsialist – 26. jaanuar

45 Aivar Liiv, molekulaarbioloogia vanemteadur – 5. jaanuar

40 Ene Kõresaar, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi vanemteadur – 5. jaanuar

Rodolphe Laffranque, avaliku õiguse assistent – 7. jaanuar

Risto Järv, eesti ja võrdleva rahvaluule dotsent – 15. jaanuar

Sulev Kõks, füsioloogia vanemteadur, füsioloogilise genoomika professor, arstiteaduskonna teadusprodekaan – 20. jaanuar

35 Thomas-Andreas Pöder, süstemaatilise usuteaduse assistent – 3. jaanuar

Hector Charles Pagan, avaliku halduse lektor – 7. jaanuar

Ragnar Õun, haridustehnoloog – 12. jaanuar

Kristiina Alas, inglise õiguskeele õpetaja – 21. jaanuar

30 Olaf Rääm, ökofüsioloogia spetsialist – 1. jaanuar

Tsipe Aavik, Mobilitas e prog-

rammi teadur – 3. jaanuar

Erme Reino, infosüsteemide peaspetsialist – 4. jaanuar

Tiit Remm, semiootika osakonna teadur – 6. jaanuar

Birgit Tuulemäe, Pärnu kolledži turundusspetsialist – 11. jaanuar

Anne Kliimask, raamatukoguhoidja – 15. jaanuar

Pille Penjam, eesti keele teadur – 17. jaanuar

Eero Talts, biofüüsika ja taimefüsioloogia õppetooli laborant – 28. jaanuar

Sven Parkel, biotehnoloogia õppetooli teadur – 29. jaanuar

KAITSMISED

12. jaanuaril kell 12.15 kaitseb TÜ ökoloogia ja maateaduste instituudi botaanika osakonna doktorant **Helen Tammert** doktoritööd «Ecological role of physiological and phylogenetic diversity in aquatic bacterial communities» («Veebakterite füsioloogilise ja fülogeneetilise mitmekesisuse ökoloogiline roll»). Kaitsmine toimub Lai 40-218 professor A. Vaga auditooriumis. Juhendajad vanemteadurid Kalle Olli (TÜ ÖMI) ja Veljo Kisand (TÜ TI), oponent dr Gianluca Corno, PhD (Šveitsi taimebioloogia instituut).

18. jaanuaril kell 10.15 kaitseb TÜ ökoloogia ja maateaduste instituudi botaanika osakonna doktorant **Elle Rajandu** doktoritööd «Factors determining plant and lichen species diversity and composition in Estonian Calamagrostis and Hepatica site type forests» («Erinevate faktorite mõju taimede ja samblike liigirikkusele ning liigilisele koosseisule Eesti metskastiku ja sinilille kasvukohatüübi metsades»). Kaitsmine toimub Lai 40-218 professor A. Vaga auditooriumis. Juhendaja prof Jaanus Paal, oponent dr Kristoffer Hylander,

PhD (Stockholmi ülikool).

21. jaanuaril kell 12.15 kaitseb TÜ ökoloogia ja maateaduste instituudi geoloogia osakonna doktorant **Kadri Sohar** doktoritööd «Quaternary ostracods from Estonia and their application in palaeoenvironmental reconstruction» («Mageveelised karpvähilised pärastjääaegsetes setetes ja nende kasutamine paleokeskkonna rekonstrueerimisel Eestis»). Kaitsmine toimub Ravila 14a Chemicumi auditooriumis 1019. Juhendajad prof Tõnu Meidla ja prof Volli Kalm, oponent labori juhataja Ian Boomer, PhD (Birminghami ülikool).

21. jaanuaril kell 14 kaitseb **Paula-Ann Kivistik** molekulaarbioloogia erialal doktoritööd «ColR-ColS signalling system and transposition of Tn4652 in the adaptation of Pseudomonas putida» («Kahekomponentse signaaliraja ColR-ColS ja mobiilse elemendi Tn4652 osalus Pseudomonas putida kohastumises»). Kaitsmine toimub TÜ molekulaar- ja rakubioloogia instituudis Riia 23-217. Juhendajad TÜ MRI vanemteadur Rita Hõrak ja prof Maia Kivisaar, oponent dr Vittorio Venturi (Trieste rahvusvaheline geenitehnika ja biotehnoloogia keskus, Itaalia).

27. jaanuaril kell 10.30 kaitseb õigusteaduskonnas doktoritööd **Priidu Pärna** teemal «Korteriomanike ühisus: piiritlemine, õigusvõime, vastutus» («Community of apartment owners: demarcation, legal capacity, liability»). Kaitsmine toimub Iuridicumis Näituse 20, auditooriumis K-03. Juhendaja prof Paul Varul, oponent dr Christian Armbrüster (Berliini Freie ülikool).

31. jaanuaril kell 16.15 kaitseb **Gurly Vedru** *doctor philosophiae* (arheoloogia) teaduskraadi taotlemiseks doktoritööd «Põhja-Eesti arheoloogilised maastikud» («Archaeological landscapes of North-Estonia»). Kaitsmine toimub TÜ nõukogu saalis. Juhendaja prof Valter Lang, oponent prof dr Tim Ingold (Aberdeeni ülikool).

TUNNUSTAMISED

TÜ suure medaliga tunnustati arstiteaduskonna emeriitprofessorit **Helgi Silma**.

TÜ väikese medaliga ja tänukirja pälvisid 65. sünnipäeval arstiteaduskonna biokeemia instituudi laborant **Anu Tüür** ja filosoofiateaduskonna maailmakirjanduse professor **Jüri Talvet**, 60. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna füüsika instituudi materjaliteaduse osakonna kiletehnoloogia labori juhataja **Jaan Aarik**, 50. sünnipäeval arstiteaduskonna sisekliiniku juhataja, sisehaiguste propedeutika professor **Margus Lember** ja tervishoiu instituudi juhataja, tervishoiukorralduse professor **Raul-Allan Kiivet**.

TÜ väikese medaliga tunnustati 60. sünnipäeval rahandusosakonna raamatupidajat **Ülle Narussoni**.

TÜ aumärgi ja tänukirja pälvis 50. sünnipäeval filosoofiateaduskonna filosoofia ja semiootika instituudi filosoofia ajaloo lektor **Andrus Tool**.

TÜ aumärgiga tunnustati 65. sünnipäeval kinnisvaraosakonna arvestustalituse varahalduse infosüsteemi spetsialisti **Maša Muškati**.

TÜ tänukirja pälvisid 70. sünnipäeval Oslo ülikooli haridusuuringute keskuse õppejõud **Gunnar Handal** ja **Kirsten Hofgaard Lycke**, 65. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna mereinstituudi Pärnu osakonna koordinaator **Kalju Kupper** ja matemaatika-informaatikateaduskonna matemaatika instituudi juhataja, matemaatilise analüüsi professor **Toivo Leiger** ning 60. sünnipäeval õigusteaduskonna avaliku õiguse instituudi assistent **Jüri Liventaal**; tänukirja pälvisid ka õigusteaduskonna avaliku õiguse instituudi dotsent **Julia Laffranque**, loodus- ja tehnoloogiateaduskonna ökoloogia ja maateaduste instituudi geograafia osakonna vanemlaborant **Elle Linkrus** ja Esmedi Töötervishoiu OÜ töötervishoiuarst **Kersti Peri** ja töötervishoiuõde **Eve Teppo**.

TEATED

TÜ aula: 14.–15. jaanuar kell 9–17 **Euroopa teadusministrite nõupidamine**; 18. jaanuar kell 19–20.30 **E Studio kammerkoori kontsert**; 20. jaanuar kell 18–19.30 **Elleri muusikakooli kontsert** – klaveril Andre Hinn; 21. jaanuar kell 18–19.30 **Eesti filharmoonia kammerkoori kontsert**; 26. jaanuar kell 19–20.30 **Eesti kontserdi kontsert** – klaveril Kadri-Ann Sumera; 28. jaanuar kell 15–16.30 geenivaramu andmekogujate ja koostööpartnerite **tänuüritus**.

7. jaanuaril kell 12 korraldab TÜ kunstimuuseum **talvise koolivaheaja töötoa** «Iidne on

POP». Töötoa raames on võimalik proovida Antiik-Kreeka rõivaid ning valmistada pärlikeesid, käepaelu ja muid huvitavaid ehteid. NB! Töötoas osalemiseks on vajalik eelregistreerimine, vajalikud materjalid on muuseumi poolt, nende eest tuleb lunastada 2.60 eurot.

Kuni 27. veebruarini on ülikooli kohviku esimesel korrusel üleval TÜ Viljandi kultuuriakadeemia vilistlase Merli Antsmaa ja tema vanaisa Kalju Mihkelsoni **ühisnäitus** «Üle ühe põlve». Aastatest 1950-1960 pärit fotod on näitusel kõrvutatud tänapäevaste ülesvõtetega aastatest 2006-2010, näidates eri aegade eluolu erinevusi, aga ka sarnasusi.

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikool
Ülikooli 18, 50090 TARTU
Tel: 737 5100
E-post: info@ut.ee
www.ut.ee